Nederlandse Algemene Keuringsdienst

voor zaaizaad en pootgoed van landbouwgewassen

Jaarverslag | 2012

Links Pieter Van Geel, rechts Eric Casteleijn

Kwaliteit

Efficiëncy

Voorwoord

"Uit een klanttevredenheidsonderzoek onder pootgoedtelers spreekt tevredenheid over de dienstverlening door de NAK. Toch ziet de helft van de pootgoedtelers een rol voor zichzelf of hun handelshuis bij de uitvoering van de keuring zodra de nieuwe EU verordening dit mogelijk maakt.

De contouren van de nieuwe EU verordening worden steeds duidelijker zichtbaar. De officiële keuring zal zich moeten conformeren aan een lager uniform Europees niveau. Het Nederlandse keuringsysteem zal zich dan opnieuw moeten uitvinden om internationaal aan kop te blijven.

De innovatieagenda van de NAK is hier inmiddels volledig op gericht: digitalisering, PCR-combi-toetsing en risicogericht keuren.

In 2012 werden stappen gezet in de verdere digitalisering van de dienstverlening van de NAK. Zo werd de digitale aangifte van pootgoed mogelijk gemaakt. Van deze mogelijkheid werd massaal gebruik gemaakt door pootgoedtelers. 85% van de percelen werd digitaal aangegeven, op de traditionele zitdagen was het angstvallig rustig.

Op het laboratorium werd de definitieve basis gelegd voor een afscheid van de ELISA-methode voor de nacontrole ten gunste van de meer hedendaagse PCR-methode.
Efficiencymaatregelen die de afgelopen jaren werden getroffen beginnen hun vruchten af te werpen.

De waardering voor het werk van de NAK en tegelijkertijd de wens tot vernieuwing van de keuringssystematiek die naar voren komen in het klanttevredenheidsonderzoek zijn een stimulans voor de medewerkers van de NAK om door te gaan op de ingeslagen weg van vernieuwing. Ook in de komende jaren zal het vizier gericht zijn op kwaliteit, flexibiliteit en efficiency."

Eric Casteleijn
Directeur

"Binnen de NAK wordt goed en hard gewerkt, met het besef dat wij klanten hebben die betrokken zijn bij onze organisatie, maar wel resultaten willen zien. Dat gebeurt in een tijd dat de externe omgeving waarin de NAK werkt, voortdurend en ook steeds sneller verandert. Het afgelopen jaar zagen we de wijzigingen in de Brusselse regelgeving, die ons werk zal beïnvloeden, steeds dichter bij komen.

Ook de ontwikkelingen met betrekking tot Plantkeur hebben het afgelopen jaar veel aandacht van de directie en het bestuur gevraagd. En in de komende tijd zullen ook vanuit het "Haagse", onderwerpen naar ons toe komen die om een adequate reactie van het bestuur van de NAK vragen.

Zo is in het regeerakkoord een passage opgenomen over ZBO's, de zogenoemde Zelfstandige Bestuursorganen, waarvan de NAK er ook een is. De kern van de passage is dat dit kabinet niet zo'n voorstander is van de ZBO status van veel instellingen. Meer uitzondering dan regel moet het worden.
Het bestuur zal nauw aangehaakt blijven aan dit proces.

Er kan nog niet vooruit gelopen worden op de uitkomsten en het is ook niet verstandig om veel te speculeren. Maar voor ons is een ding duidelijk: betrokkenheid van de telers bij het werk van de NAK is cruciaal. Het moet, op welke wijze dan ook georganiseerd, ook "hun" NAK blijven. Want uit het oog, op anonieme afstand, is vaak ook uit het hart. En dat is niet goed voor de NAK maar ook niet voor de telers.

Kortom: 2012 was voor ons allen een inspannend jaar, maar 2013 zal zeker zo inspannend en wellicht ook spannend blijken te zijn."

Pieter van Geel
Voorzitter

Vernieuwing

Inhoud

1. BELEID & ORGANISATIE 6
- Toekomstvisie 6
- Dochterondernemingen 6
- EU 7
- Klanttevredenheidsonderzoek 8
- Herinrichting buitendienst en risicogericht keuren 9

2. DE NAK AL 80 JAAR TOEKOMSTGERICHT 14

3. TOEZICHT OP DE NAK 18
- Toezicht door het Ministerie van Economische Zaken 18
- Toezicht door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit 18
- Toezicht door de Raad voor Accridatie 18
- Toezicht door de International Seed Testing Association 19

4. KEURINGEN 22
- Wijzigingen regelgeving 22
- Erwinia 24
- Keuring pootaardappelen 26
- Keuring zaaizaden 28

5. DE DIGITALE KLANT 34
- Digitale aangifte 34
- Aardappelmoeheidsonderzoek online 34
- Aanvraag certificaten uitgebreid 34
- Aanvraag exportkeuring consumptieaardappelen 35
- Verdere digitale ontwikkelingen 35
- Optimalisatie NAK-Loket 35
- Tevredenheid over de klantenservice en het NAK-Loket 37
- De digitale keurmeester 38

6. FYTOSANITAIRE INSPECTIES 42
- Surveys 42
- Fytosanitaire inspecties 44

7. INNOVATIE LABORATORIUMTECHNIEKEN 46
- Nieuwe ontwikkelingen 47
- EUPHRESCO – bruinrot- en ringrotonderzoeken 47
- Nacontrole op virus met PCR in 2013 – het einde van ELISA als basistoets 48

8. (INTER)NATIONAAL NETWERK 50
- Internationale samenwerkingsprojecten 50
- Internationale organisaties 53

9. PERSONEEL & ORGANISATIE 54
- Bedrijfsontwikkelingen 54
- Opleiding en ontwikkeling 55
- Personeelsgegevens 55
- Veilig en onafhankelijk 55

10. FINANCIËN 58
- Resultaat 58
- Eigen vermogen 58
- Begroting 2013 58
- Winst- en verliesrekening 59

BESTUUR, VASTE COMMISSIE, DIRECTIE, BELEIDSZAKEN, OM EN OR 61

1. Beleid & Organisatie

TOEKOMSTVISIE

De NAK verwacht dat bij de herziening van de EU verkeersrichtlijnen, waarop de wettelijke taken van de NAK zijn gebaseerd, het (pootgoed)bedrijfsleven meer ruimte zal krijgen voor het zelf verrichten van een deel van de keuringen. De NAK zal haar organisatie en werkwijze hierop aanpassen, met als doel een samenhangende en efficiënte keuringssystematiek.

De dienstverlening van de NAK verloopt steeds meer via het digitale NAK-Loket. De komende jaren wordt het NAK-Loket verder ontwikkeld: nieuwe toepassingen zullen worden toegevoegd en de gebruiksvriendelijkheid zal toenemen.
De keuringen van de NAK zullen in de toekomst meer op basis van risico-inschatting plaats vinden, met andere woorden: meer aandacht voor risicobedrijven, partijen en herkomsten. Meer eigen verantwoordelijkheid voor teler en handel daar waar het verantwoord is.

De NAK gaat meer werken met centrale planning en aansturing. Keurmeesters zullen vaker dan voorheen in teamverband gaan werken. Dit bevordert de uniformiteit en de efficiency van de keuringen. Waar mogelijk wil de NAK gaan werken met gedifferentieerde tarieven volgens het principe van kostenmaker is kostendrager. In 2014 zal een nieuwe tariefstructuur worden ingevoerd.
De PCR-techniek zal de dominante analysemethode voor het laboratorium zijn. Analyses zullen steeds verder geïntegreerd ('combi-analyse') worden uitgevoerd.

DOCHTERONDERNEMINGEN

De NAK heeft twee dochterondernemingen.
NAK Services en Ordeon.

NAK Services
Sinds 1 januari 2012 zijn een aantal werkzaamheden en contracten van NAK AGRO overgenomen door NAK Services B.V. Dit zijn met name onderzoeken die binnen het laboratorium van de NAK worden uitgevoerd, zoals de schoningsanalyse van groenvoedergewassen, het vrijwillig zaaizaadonderzoek en het aardappelonderzoek voor niet–pootgoedtelers, bewerkers, handelshuizen en kwekers. Vrijwillig pootgoedonderzoek, zoals het bladonderzoek, onderzoek naar Erwinia of aanvullend virusonderzoek blijft onder de NAK vallen. Ook een aantal werkzaamheden van het proefbedrijf, zoals het cultuur- en gebruikswaardenonderzoek en de proefvelden, vallen vanaf 1 januari onder NAK Services B.V. Via NAK Services B.V. wordt ook kennis, zoals die in de NAK organisatie aanwezig is, aangeboden in de vorm van cursussen en gerichte trainingen.
De Aardappelselectiecursus is hier een voorbeeld van. Alle werkzaamheden worden vanuit het kantoor in Emmeloord uitgevoerd.

Ordeon
Ordeon is gevestigd in Zwolle en is ontstaan uit de fusie tussen NAK AGRO en ISACert NL in 2011. Ordeon houdt zich, onder de merknamen NAK AGRO en ISACert B.V. voornamelijk bezig met inspecties en certificering in de akkerbouw en voedingsmiddelensector (van farm tot retail). Ordeon is eigenaar van ISACert B.V., een certificatie-Instelling die wereldwijd, via een netwerk van franchisenemers, opereert. Bij Ordeon werd in het verslagjaar een herstructureringsplan uitgevoerd, waardoor de bedrijfsvoering weer gezond werd. Een verliesgevende situatie in 2011 werd in 2012 omgebogen tot een winstgevende. De vooruitzichten voor 2012 en verder, zijn positief. Voor de toekomst wordt een verdere verzelfstandiging van Ordeon verwacht.

EU

Better Regulations

In het vorige jaarverslag werd al melding gemaakt van een algehele stelselherziening, namelijk een nieuwe verordening (op basis van de verordening 882/2004) voor diergezondheid, dierenwelzijn, diervoeders, levensmiddelen, plantgezondheid (fytosanitair) en kwaliteit van teeltmateriaal. In het derde kwartaal van 2012 verschenen non-papers en vervolgens snel daarna de eerste concepten van de nieuwe verordening. Uitgangspunten van de nieuwe regelgeving voor teeltmateriaal zijn, dat producenten zelf onder (risicogericht) officieel toezicht keuren en certificeren en dat in principe geen strengere nationale eisen gelden. In het eind 2012 gehouden klanttevredenheidsonderzoek heeft de helft van de pootgoedtelers aangegeven gebruik te willen gaan maken van de mogelijkheid om zelf te gaan keuren.

Hoewel nog veel detailregelgeving niet bekend is, is wel al duidelijk dat de nieuwe verordening een grote verandering betekent voor de huidige NAK-keuring.
Wanneer de nieuwe verordening van kracht wordt is nog niet bekend. In 2013 wordt de nieuwe verordening behandeld in het Europees Parlement. Vanaf 2015-2016 zou het nieuwe stelsel in kunnen gaan.

Herziening pootgoedrichtlijn

Besluitvorming over een voorstel (2010) voor harmonisatie binnen de EU van klassen, het aantal generaties en normen voor pootgoed, is nog niet afgerond. De commissie streeft naar een vergaande consensus in dit dossier en probeert enkele kritische lidstaten over de streep te trekken. Weerstand heeft vooral betrekking op het aantal 'marketinggeneraties' in de categorie Certified en in de virusnormen. Het is de bedoeling dat aanpassingen van de huidige pootgoedrichtlijn separaat van integrale stelselherziening plaatsvinden (Better Regulations).
De NAK is als deelnemer aan de betreffende EU-werkgroep betrokken in dit dossier.

Risico's *Bewaken*

HET KLANTTEVREDENHEIDSONDERZOEK

De NAK heeft in het verslagjaar een klant-tevredenheidsonderzoek gehouden onder alle pootgoedtelers. Rond 33% van de aangeschreven doelgroep (1.800 pootgoedtelers) heeft gereageerd op de vragenlijst. Het onderzoek is van belang voor de NAK om het beleid voor de komende jaren te kunnen bepalen en om er zo zeker van te kunnen zijn dat dit ook is wat de klant van de NAK verwacht. Uiteindelijk is de klant bepalend.

Afhankelijk van de vraag die gesteld is, komt uit het klanttevredenheidsonderzoek naar voren dat de klant over het algemeen tevreden is over de dienstverlening door de NAK: 60% - 85% is tevreden tot zeer tevreden. De mate van tevredenheid over de keurmeester springt er positief uit met een score van 28% op zeer tevreden. Het belangrijkste afwijkende antwoord is dat 10% van de respondenten ontevreden is over de uniformiteit in de keuringen. Op de vraag waar de NAK de komende tijd op moet gaan sturen, geeft 10% van de respondenten aan dat de dienstverlening moet worden verbeterd; antwoordt 30% dat de huidige koers moet worden aangehouden en geeft 60% aan dat meer gestuurd moet worden op kostenreductie.

Op de vraag wat de voorkeur heeft wanneer er ruimte komt om zelf te keuren (onder toezicht van de NAK), geeft ruim de helft aan zelf of door het handelshuis te laten keuren.
Overigens is er een grote overlap tussen de wens tot kostenreductie en het zelf uitvoeren van de keuringen. De kosten lijken een belangrijke drijfveer in de keuze zelf te willen keuren.
De conclusie die de NAK aan de resultaten verbindt is, dat de voorbereiding op zelf keuring onder toezicht wordt voortgezet, maar dat tegelijkertijd ook wordt gekeken hoe daar een scherp NAK-aanbod tegenover kan worden gezet. Daarnaast bevestigen de uitkomsten van het onderzoek dat ook maatregelen tot verdere kostenreductie de nodige aandacht moeten krijgen en dat de ontwikkeling om meer diensten digitaal aan te bieden wordt doorgezet. Intussen wordt al gewerkt aan een aantal verbeterpunten die uit de enquête naar voren zijn gekomen zoals de browser-compatibiliteit en de instructies op het NAK-Loket. Voorts is de tijdigheid van AM-uitslagen en de uniformiteit van de keuringen opnieuw op de agenda gezet.

HERINRICHTING BUITENDIENST EN RISICOGERICHT KEUREN

De buitendienst stond in 2011 in het teken van een herinrichting. Er werd toen een start gemaakt met het opzetten van deze nieuwe weg. In het verslagjaar is de herinrichting een feit en de nieuwe structuur staat nu. Het effect van deze verandering moet zich de komende jaren gaan bewijzen en zal daadwerkelijk gestalte moeten krijgen. Het uitgangspunt van deze herinrichting is tevens het voorbereiden op de liberalisering van de keuringsmarkt waarbij, door middel van een effectievere en efficiënte risicogerichte keuring, kosten worden gereduceerd met behoud van kwaliteit. Hiermee wordt beoogd dat de keuring, uitgevoerd door een onafhankelijke NAK-keurmeester, ook in de toekomst nog steeds gewaardeerd en gevraagd is. Een centralere aansturing, waarbij gebruik wordt gemaakt van herkomstgegevens en uitslagen van onderzoeken, vormt daarbij de basis om meer risicogericht te kunnen gaan keuren. Wat de klant vooral zal gaan merken is dat de kwaliteit van de uitgevoerde werkzaamheden toeneemt tegen lagere kosten.

De klant bepaalt, niet de wetgever.

"De EU-wetgeving, waarop de wettelijke taken van de NAK zijn gebaseerd, gaat veranderen. Deze veranderingen bieden mogelijkheden voor het bedrijfsleven om keuringswerkzaamheden zonder gebruikmaking van de NAK uit te voeren.
Het klantgericht aanbieden van diensten, binnen de randvoorwaarden van de wet, is de fundering voor een bestaan in de toekomst. Een onafhankelijke hoge kwaliteitskeuring, in een juiste prijs-kwaliteit-verhouding zal hierin voorzien.
De aanwezige expertise binnen de NAK-organisatie geeft de preferentie aan de werkzaamheden om reden van onafhankelijkheid, uniformiteit en efficiency volledig bij de NAK te blijven uitvoeren. Voorwaarde is het klantgericht aanbieden van diensten door de NAK, waarin individuele gebruikers zich kunnen onderscheiden, tegen concurrerende prijzen."

Jan Muijsers
Directeur C. Meijer B.V.

Verandering

Resultaten

De NAK gaat voor: uniformiteit in keuren, efficiëntere clusters, kostengedreven werken.

“De resultaten van het klanttevredenheidsonderzoek is waardevolle informatie voor het bepalen van de richting. Natuurlijk hoopt iedereen bij de NAK, met het oog op de Brusselse regelgeving en liberalisering, dat klanten ook in de toekomst bij de NAK de keuringen zullen laten uitvoeren. We wisten wel dat een gedeelte van de klanten eventueel zelf zou willen gaan keuren of de keuringen door hun handelshuis zou willen laten uitvoeren. Maar de resultaten uit het onderzoek geven aan dat deze groep groter is dan wij bij de NAK hadden verwacht. Ondanks dat men tevreden is over de keurmeester, geeft men toch aan zelf te willen gaan keuren.
Het bestaansrecht van de NAK is niet het bestaan zelf, maar een toegevoegde waarde te bieden en een gewaardeerde partij te zijn in de sector. Deze waardering zien wij, maar tegelijkertijd staat deze waardering onder druk door de grote behoefte van de klant voor kostenreductie en de voorkeur voor (enige mate van) zelf keuren.

Wij zullen ons daarom de komende tijd gaan inzetten om nog meer te gaan sturen op kosten door effectiever en efficiënter te werk te gaan. Kwaliteit moet voorop staan, maar volgens mij kunnen we nog steeds tegen lagere kosten onze diensten aanbieden. Een goed voorbeeld hiervan is het toepassen van de nieuwe PCR-combinatietoets. Deze onderzoeksmethode levert meer kwaliteit tegen lagere kosten, doordat de toets betrouwbaarder is en onderzoeken slim te combineren zijn wat leidt tot kostenefficiency.

Een ander belangrijk focuspunt voor de NAK is het verkrijgen van meer uniformiteit in keuren. Het automatisme van het keuren, eigenlijk de oude manier van keuren, willen we ombuigen naar een veel meer gerichte en effectieve manier van keuren, gebaseerd op onderzoeksgegevens en risico. We moeten daarbij optimaal gebruik maken van de vakkennis van onze keurmeesters en besteden daarom ook veel aandacht aan opleiding.

Zoals wij al binnen het laboratorium met onze PCR-methodiek een slimmere en efficiëntere manier van toetsen hebben gestart, en binnen onze afdeling Klantenservice van een meer uitvoerende manier van werken naar een meer ondersteunende manier van werken zijn gegaan, willen wij ook in de buitendienst deze slag gaan maken. Door slim te keuren, op de juiste plaatsen, met behoud van kwaliteit in onafhankelijke keuringen, tegen lagere kosten.”

Ton Stolte
Manager Operations

Samenwerking keuringsdiensten

"Ook in 2012 is op meerdere vlakken samengewerkt tussen de plantaardige keuringsdiensten de NAK, KCB, BKD en Naktuinbouw. Zo heeft het KCB op meerdere momenten in het afgelopen jaar een aantal KCB-inspecteurs uitgeleend aan de NAK voor de monstername vanwege AM. Een capaciteitbehoefte bij de ene keuringsdienst wordt op die manier ingevuld door de andere keuringsdienst. Deze samenwerking verloopt prima en verhoogt de efficiëntie. Zelf heb ik het afgelopen jaar nauw samengewerkt met de NAK. Dat had betrekking op de uitwerking van het besluit van het Ministerie van EZ om, voor het uitvoeren van fytosanitaire exportinspecties en voor de afgifte van fytosanitaire certificaten, de inspecteurs van de keuringsdiensten aan te stellen als overheidsambtenaar."

Jean Crombach
Technisch Directeur KCB

Samenwerken

Nachtbezorging

In het kader van het optimaliseren van de dienstverlening en kostenreductie, is de NAK voor een deel van de certificaatbezorging overgestapt naar TNT Innight.

De NAK en TNT Innight – een ideale samenwerking bij het bezorgen van certificaten.

Over de nachtbezorging van certificaten
TNT Innight bezorgt de NAK certificaten door heel Nederland. De certificaten gaan per koerier in busjes naar de afleveradressen. De koeriers van TNT Innight zijn getraind om zo geruisloos mogelijk de pakketten af te leveren op het erf, zodat klanten hier geen hinder van ondervinden. Het is meestal ook dezelfde persoon die op dezelfde route rijdt. TNT Innight rijdt niet alleen voor de NAK, maar ook voor andere grote klanten waarvoor bijvoorbeeld moet worden afgeleverd in winkels waar alarminstallaties uitgeschakeld moeten worden alvorens te kunnen leveren.

"Onze klanten hoeven niet meer te wachten op de postbezorger die voorheen tussen 10.00 uur en 18.00 uur aankwam.
TNT Innight biedt een hogere leveringsgarantie, doordat de certificaten voor 4.00 uur worden bezorgd op een plek bij de klant op het erf. Dit betekent dat de klant niet per se in huis hoeft te wachten om de aflevering van de certificaten af te tekenen en dit voorkomt vertraging in werkzaamheden. Immers, onze klanten zijn veelal bezig in de schuur of op het land. Verder is de service van TNT Innight goed. Via het nauwe contact dat wij hebben met de klantenservice zijn de pakketten certificaten goed traceerbaar en hebben wij zelf meer in de hand."

Freddy Hornstra
Taakgroepcoördinator Drukkerij

Meneer Westerveld van V.O.F. Westerveld uit Westendorp (Gelderland) is positief over de nachtbezorging en de service van de NAK en TNT Innight.

"In de beginperiode ging het nog wel eens mis, de certificaten kwamen bijvoorbeeld bij een verkeerd depot te liggen. Hierdoor kwamen de certificaten te laat aan en moesten we via een omweg aan certificaten komen. Nu is het grote voordeel, dat je 's morgens voor aanvang van je werk al de certificaten ontvangen hebt, zodat je er gelijk mee aan de slag kunt. We hebben alleen een afsluitbare buitenkast aangeschaft, zodat de certificaten daarin kunnen worden afgeleverd. Van de nachtbezorging hebben we geen last. En wanneer er eventuele problemen voorkomen, dan wordt dit goed door de NAK opgepakt, de NAK verzorgt het contact met de nachtbezorger TNT Innight en lost problemen op, de klant heeft hier dus geen omkijken naar en heeft er niet al te veel extra werk mee. Deze nachtbezorging van certificaten door TNT Innight via de NAK zou ik andere pootgoedtelers wel willen aanraden, omdat je in principe altijd op tijd je kaarten in bezit hebt."

Bart Westerveld
Pootgoedteler

2. De NAK al 80 jaar toekomstgericht

"In 2012 was het tachtig jaar geleden dat de NAK is opgericht. In 1903 is door de Friese Maatschappij van landbouw voor het eerst iets uitgewerkt om te komen tot het keuren van gewassen. Tussen 1903 en 1932 zijn verschillende organisaties bezig geweest met het keuren van gewassen, waardoor een scheiding gemaakt kon worden tussen materiaal bestemd voor de uitzaai en materiaal bestemd voor voeding van mens en dier. Door de verscheidenheid aan organisaties die zich bezig hielden met het keuren ontstond er een veelheid kwaliteiten.

In het boek "Tussen ras en gewas", wat in 1957 geschreven is ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de NAK, schrijft ir. A.P. Minderhoud: "*De handel in voortkwekingsmateriaal is steeds een zuivere vertrouwenskwestie geweest, zolang er geen middelen waren dit vertouwen te ondersteunen. Dat naar middelen gezocht moest worden is èn door de landbouw èn door de handel erkend. Het is dan ook geen wonder, dat een handelaar – wijlen B.C. Algra – aan de wieg stond van het keuringswezen en het zal hem voldoening hebben gegeven dat, na veel strijd, de eenheid in het keuringswezen werd hersteld (1932)*".

We zijn er trots op dat die eenheid nu reeds 80 jaar heeft stand gehouden. In die tachtig jaar zijn er veel ontwikkelingen geweest. Opkomende en daarna weer wegvallende medefinanciering door de overheid. Van dertien gewestelijke keuringsdiensten naar één keuringsdienst. Toenemende kwaliteitsbedreigingen door 'nieuwe' ziekten als bruinrot, ringrot en Erwinia. Naast kwaliteitsnormen zijn nu ook de fytonormen onderdeel van het keuringssysteem. Digitalisering heeft zijn intrede gedaan in het keuringsproces. Van visuele laboratoriumtoetsen naar DNA-toetsen door middel van PCR-methoden.

Wat gebleven is, is dat de keurmeester de keuringen uitvoert, al verplaatst hij zich niet meer op een fiets of motor maar met een auto. Wat ongeveer 40 jaar onveranderd is gebleven zijn de keuringskosten per ton gekeurd product.

Een grote verandering die voor de deur staat is de implementatie van nieuwe Europese wetgeving.
Wat zich na tachtig jaar geschiedenis lijkt te herhalen, is een strijd voor het behoud van eenheid in het keuringswezen. Na tachtig jaar ontwikkeling is de NAK ook voor de toekomst in staat om het vertrouwen in de kwaliteit van het Nederlands zaaizaad en pootgoed met moderne middelen te ondersteunen."

Hans de Kroon
Hoofd Personeel, Kwaliteit en Organisatie

“Ik ben alweer zo’n dertig jaar werkzaam bij de NAK. Wat opvalt is dat de NAK altijd in staat is geweest om in te spelen op ontwikkelingen en calamiteiten in de sector. Onze kracht hierbij is dat wij dicht tegen de sector aanzitten en hierdoor de belangen van de sector kunnen behartigen. Vanuit die hoedanigheid is de NAK volgens mij ook nog steeds van hoge toegevoegde waarde. Enkele voorbeelden hierbij: de NAK was in 1995 in staat om bij de uitbraak van bruinrot snel in te spelen op de ontstane situatie door hiervoor spoedig onderzoeken te starten, waardoor de export weer snel mogelijk was. En recentelijk met de wateroverlast in Friesland bijvoorbeeld, konden wij er mede voor zorgen dat de pootgoedtelers snel weer verder konden gaan met de oogst. Daar ligt onze kracht en dat zal altijd zo blijven.

Ook is de NAK voorloper op de ontwikkeling van betrouwbare toetsen. Bijvoorbeeld in het kader van de Erwinia-problematiek. De NAK ontwikkelt deze PCR-Erwiniatoets voor de gehele sector. Ik denk dat de overheid niet zo snel deze toets zou hebben ontwikkeld, omdat een dergelijke toets niet in de EU-richtlijnen is voorgeschreven, en wanneer het bedrijfsleven deze toets ontwikkelt, zou dit kunnen leiden tot verdeeldheid in de sector.
De ontwikkelingen rondom de nieuwe EU-richtlijnen en daaruit voortvloeiende mogelijkheden voor zelfkeuring door het bedrijfsleven is de volgende uitdaging in haar bestaan waar de NAK voor staat.
Ik verwacht dat de NAK in staat is om in de toekomst nog steeds die onafhankelijke en efficiënte organisatie voor de sector te zijn en dat het NAK-certificaat daarbij een toegevoegde waarde heeft voor onze afnemers.”

Ton Stolte
Manager Operations

De NAK: een organisatie in beweging!

“Ik kwam in 1979 bij de NAK, die toen nog in Wageningen zat, in dienst. In die tijd werden alle keuringen en kwaliteitsvaststellingen door de NAK zelf uitgevoerd. Als ik bij mijn sollicitatie had geopperd dat de bedrijven dat ook best zelf zouden kunnen, was ik zeker niet aangenomen. Niet alleen de NAK, maar ook de telers, kwekers en de zaadbedrijven vonden in die tijd dat keuringen door een onafhankelijk orgaan moesten worden uitgevoerd. In die geest ben ik opgevoed en geschoold. In de jaren negentig kwam bij de zaaizaden de grote omslag. In landen als Frankrijk en Engeland keurden de bedrijven al veel langer zelf. Toen de EU-richtlijnen keuring door bedrijven toestonden, werd ook bij de NAK een begin gemaakt met de zogenaamde erkende keuringen. Eerst bij de veldkeuring van grassen. Later gingen de bedrijven ook de monstername en het monsteronderzoek zelf doen. Uiteindelijk werd deze mogelijkheid voor alle zaaizaden opengesteld. Deze fundamentele verandering is voor mij het bewijs dat de NAK voortdurend in beweging is en steeds goed inspeelt op nieuwe ontwikkelingen.
Persoonlijk heb ik met veel plezier aan deze en andere veranderingen meegewerkt. Het unieke van de NAK is dat het keuringsbeleid in de Vaste Commissies wordt besproken en vastgesteld. Op die manier creëer je maximaal draagvlak en zorg je ervoor dat het beleid uitvoerbaar is. In het werk komen regelmatig problemen en situaties voor waarop de keuringsvoorschriften niet direct een duidelijk antwoord hebben. Voor zulke situaties een oplossing zoeken die binnen de keuringskaders blijft, vond ik altijd interessant en uitdagend. Een ander boeiend facet van het werk waren de internationale contacten en het samen met de andere landen ontwikkelen van het keuringsbeleid van de EU en de OESO. Een beleid, dat de belangen dient van de Nederlandse zaaizaadsector. Dat is een zaak van geven en nemen waarbij je goed naar elkaars argumenten luistert. Met de vuist op tafel slaan, zoals tegenwoordig bon ton is in sommige kringen, werkt dan averechts. Ik heb het allemaal met veel plezier gedaan en kijk met veel genoegen terug op mijn jaren bij de NAK.”

Max Soepboer
Voormalig Hoofd Keuringsbeleid Zaaizaden

“Na mijn studie informatica in Enschede ben ik in 1980 bij de NAK in dienst gekomen. In de beginperiode was er nog helemaal niets qua informatica, en was het dus pionieren. In die tijd zijn in eigen huis de eerste informatiesystemen (applicaties) voor de keuringsadministratie ontwikkeld. De mogelijkheden van de eerste systemen waren nog erg beperkt. Eind jaren tachtig is de basis gelegd voor een nieuwe generatie informatiesystemen. Deze systemen zijn jaar in jaar uit verder uitgebouwd en aangepast aan de veranderende omstandigheden, en worden nu nog volop succesvol toegepast. Bekende applicaties zijn ‘bestellen van certificaten’ en ‘veldkeuring & monsteronderzoek (BMS)’.

Al deze ontwikkelingen kun je vergelijken met een groot ziekenhuis waarin voortdurend nieuwe vleugels en verdiepingen zijn aangebouwd. Op een zeker moment wordt dan de afweging gemaakt of je daar mee verder moet gaan, of dat het tijd wordt om een nieuw ziekenhuis te ontwerpen, waarbij alle voorzieningen beter op elkaar zijn afgestemd. De NAK heeft enkele jaren geleden besloten tot nieuwbouw om beter in te kunnen spelen op de grote veranderingen die de NAK te wachten staan. De nieuwe applicatie voor de digitale aangifte voor de keuring is daar al een eerste voorbeeld van.

De kracht van de NAK is dat zij het vizier altijd naar de toekomst heeft gericht en voortdurend probeert in te spelen op de aanpassingen in de sector. Mijn motto is dat de kosten van de NAK lager moeten zijn dan de bijdrage die de NAK aan het product levert. De afnemende klant moet zoveel waarde aan het NAK-certificaat hechten, dat hij die meerprijs er graag voor over heeft. Alleen dan heeft de NAK blijvend bestaansrecht en is van toegevoegde waarde.”

Bernard Holtmaat
Senior Systeemontwikkelaar

Toegevoegde *Waarde*

Dynamisch

“Herken je dat dubbele gevoel als men je vraagt hoe lang je (al) bij de NAK werkt? Pfff, daar gaan we weer… ik zit niet ver meer van de 25 jaar af.
Maar dan zo’n cliché: het voelt echt niet zo lang!
Hoewel, als je even stilstaat bij wat er allemaal veranderd is, maar ook wat er nog veranderen gaat…

Ooit waren in Ede het hoofdkantoor en het ISTA geaccrediteerde zaaizaadlab gevestigd. Alles viel nog onder de verplichte keuring en wat vandaag niet af kwam, kwam morgen aan de beurt. Totdat zaaizaadbedrijven zelf mochten gaan keuren. Vanaf dat moment veranderde veel.
We moesten inspelen op een veranderende markt/sector en ontwikkelingen volgden elkaar snel op.
Nu circa 15 jaar later, zitten we midden in eenzelfde soort ontwikkeling in de aardappelsector. Wat ons sterker maakt, is dat we nu als gewaardeerde gesprekspartner meedenken over het gehele proces. Er liggen nieuwe kansen voor ons in deze ontwikkelingen en we gaan ervoor.
Het is en blijft steeds weer een enorme uitdaging om samen tijdig de juiste keuzes te maken. Keuzes die weer gevolgen hebben voor onze procesinrichting en het begeleiden c.q. opleiden van mensen die deze processen aansturen en uitvoeren.
En dit laatste is iets waar ik nog steeds met heel veel plezier en passie aan wil bijdragen!”

Reini Verboom
Teamleider Zaaizaden

“Toen ik twee en een half jaar geleden voor de NAK ging werken, keken een aantal mensen in mijn familie- en vriendenkring me raar aan. Een keuringsdienst voor Aardappelen en Zaaizaden? Wat doen die dan? Toen wist ik daar nog niet zo goed antwoord op te geven.
Inmiddels weet ik dat er een hele wereld achter de aardappel en het zaaizaad ligt. Ik zie de NAK als een organisatie die wat toevoegt aan deze wereld door de keuringen die we doen. Daarnaast denk ik dat we doordat we ons richten op de toekomst, door bijvoorbeeld door te gaan met het ontwikkelen van het toetsen met PCR, een steeds meer dynamische en klantgerichte organisatie worden. Ook zie ik vanuit mijn werkzaamheden op de afdeling Klantenservice dat we positief bezig zijn om ons op dit gebied te ontwikkelen en vooruit te gaan. Omdat ik ook als programmasecretaris binnen het Programmamanagement nauw betrokken ben bij de vernieuwingsprojecten binnen de NAK, zie ik dat de NAK bewust keuzes maakt en zo bezig is om veranderingen door te voeren. De eerste resultaten in het optimaliseren en professionaliseren van het klantcontact zijn al zichtbaar, denk bijvoorbeeld aan de nieuwe applicaties op het NAK-Loket, een centraal telefoonnummer en een centraal e-mailadres waar al onze klanten terecht kunnen met hun vragen.
Als we deze stappen blijven maken dan hoop ik op nog 80 jaar NAK, als een bedrijf dat zich richt op de toekomst, meedenkt met haar klanten, haar medewerkers als een individu ziet en zich als een team presenteert.”

Elise Breimer
Programmasecretaris

3. Toezicht op de NAK

TOEZICHT DOOR HET MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN (EZ)

In het kader van het wettelijk toezicht vanuit het Ministerie van EZ, was in 2012 wederom sprake van een constructieve samenwerking en er zijn geen tekortkomingen geconstateerd. Net als in voorgaande jaren heeft het ministerie ook zijn goedkeuring gehecht aan de begroting, jaarrekening en tarieven van de NAK. Wel is met het Ministerie van EZ afgesproken dat de komende jaren de jaarrekening en het jaarverslag uiterlijk 15 maart worden ingediend.

In overleg met het Ministerie van EZ en het bedrijfsleven is in 2012 overeenstemming bereikt om de uitvoering van de fytosanitaire exportinspecties (Plantkeur) door de keuringsdiensten gedeeltelijk te herzien. Besloten is dat de medewerkers van de keuringsdiensten deze inspecties uit zullen voeren als onbezoldigd ambtenaar van de NVWA.

Aanvankelijk bestond het voornemen om in 2012 ook de in het kader van Plantkeur met het Ministerie van EZ afgesloten meerjarige overeenkomst te evalueren en op onderdelen te herzien en aan te passen. Doordat het nieuwe kabinet heeft besloten om de positie van alle zelfstandige bestuursorganen te willen herzien, is de evaluatie van de meerjarige overeenkomst uitgesteld totdat de uitkomsten van het ZBO-onderzoek bekend zijn.

TOEZICHT DOOR DE NEDERLANDSE VOEDSEL- EN WARENAUTORITEIT (NVWA)

In het verslagjaar heeft de NVWA diverse audits gedaan in het kader van Plantkeur. Tijdens deze audits zijn enkele afwijkingen van categorie B (niet wenselijk) en één afwijking van de categorie A (niet acceptabel) vastgesteld. Deze laatste betrof een afwijking, vastgesteld op een werkwijze welke de NAK heeft voortgezet, zoals die voorheen door de Plantenziektenkundige Dienst (PD) werd gepraktiseerd. Naar aanleiding van de geconstateerde afwijkingen zijn de nodige verbeteringen geïmplementeerd.

TOEZICHT DOOR DE RAAD VOOR ACCREDATIE (RVA)

In het kader van de 17020- en 17025 accreditaties heeft de RvA diverse bijwoningen en audits gedaan. Uit de audits zijn enkele kleine verbeterpunten naar voren gekomen welke snel opgepakt en afgehandeld konden worden. Tijdens het eindgesprek complimenteerde het auditteam van de RvA de getoonde kwaliteit, vakmanschap en betrokkenheid van het personeel. In de wetenschap dat de accreditaties verlengd zijn, is de NAK trots op dit compliment.

Samenwerking

TOEZICHT DOOR DE INTERNATIONAL SEED TESTING ASSOCIATION (ISTA)

Het zaaizaadlaboratorium voert analyses uit onder toezicht van de International Seed Testing Association. Om goed op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen, neemt de NAK jaarlijks deel aan ISTA-congressen. Tijdens deze congressen wordt de NAK geïnformeerd over de ontwikkelingen binnen de diverse technische comités. Ook de NAK zelf levert intensief bijdrages aan deze comités.
In het verslagjaar werd het jaarlijkse congres georganiseerd in Nederland, op een magnifieke locatie: De Floriade in Venlo. Op het terrein van deze wereld tuinbouw expo werd weer gesproken over regelgeving, toezicht en ontwikkelingen voor de toekomst.

Doordat het laboratorium ISTA geaccrediteerd is, valt de NAK ook onder het accreditatie programma zoals ISTA dit opgesteld heeft. Onderdelen van dit programma zijn deelname aan proficiency testen en het ondergaan van een audit eens in de drie jaar.
De scope van de accreditatie is per laboratorium op de website van ISTA te bekijken via www.seedtest.org/en/memberlaboratories.html.

Het proficiency testschema bestaat jaarlijks uit drie ronden van diverse zaadsoorten die onder de scope van accreditatie vallen. Het afgelopen jaar heeft het NAK-laboratorium uitstekend gescoord op alle testronden.

Kwaliteit

“In de telersvergaderingen van januari 2013 kon de NAK – met gepaste trots – uitleg geven over de gerealiseerde kostenbesparingen. Dit was natuurlijk goed nieuws voor de vele aanwezigen. Daarnaast werd ook uitleg gegeven over mogelijke veranderingen die op de NAK afkomen, zoals meer ruimte voor controle door telers. De aanwezigen reageerden alert met een oproep voor behoud van kwaliteit. Er was zorg over het kwaliteitsimago van Nederlands pootgoed. Uiteraard staat de NAK voor de uitdaging zoveel mogelijk te focussen op risico’s, waarbij telers die niet uit zichzelf voor kwaliteit gaan extra aandacht krijgen.

Er ligt nog een grote uitdaging: de sterke schaalvergroting bij veel pootgoedtelers en de focus op efficiency en flexibiliteit. Deze ontwikkeling maakt dat mogelijk hele basale uitgangspunten voor goede kwaliteit en zorgvuldig werken uit het oog zijn verloren. Sommige zaken gaan nu eenmaal niet samen. Dit besef is groeiend. Daar waar samen grenzen gesteld moeten worden, is een belangrijke rol voor de NAK op zijn plaats.”

Frans Janssen
Coördinerend specialistisch inspecteur NVWA

Transparantie

Aansturing en toezicht door het Ministerie van Economische Zaken (EZ)
"De NAK is net als de andere keuringsdiensten vanouds een stichting van en voor de sector. De NAK is echter ook een zelfstandig bestuursorgaan met wettelijke taken (Zaaizaad- en Plantgoedwet 2005) en voert taken uit in mandaat van het Ministerie van EZ. In Nederland worden overheidstaken dus niet alleen uitgevoerd door ambtenaren. De NAK stelt reglementen op voor de kwaliteit van de producten en heeft de bevoegdheid om daar toezicht op te houden.

Dat openbare gezag is echter ingeperkt door verschillende wetten zoals de Zaaizaad - en Plantgoedwet en de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen die voorschrijven dat de NAK in sommige gevallen de goedkeuring of instemming van de Minister moet hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor de begroting, de reglementen en de tarieven. Ook de benoeming van de bestuursvoorzitter moet door de Staatssecretaris van EZ worden goedgekeurd.

In de praktijk betekent het, dat de NAK allerlei stukken ter goedkeuring voorlegt aan de Staatssecretaris van EZ. De verschillende experts binnen het departement beoordelen of de bestuursbesluiten niet in strijd zijn met de wet. Belangrijk aandachtspunt is altijd weer dat er sprake is van kostendekkende tarieven. De NAK bereidt de stukken altijd goed voor maar vanuit EZ zijn we soms ook graag de 'luis in de pels' en vragen we stevig door. Steeds weer blijkt dat de NAK zich bewust is van de context waarin ze functioneert en de vragen naar tevredenheid kan beantwoorden. Twee keer per jaar is er een gesprek tussen de directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit (EZ) en de directie van de NAK. De beoogde uitkomst van dit alles is dat de Staatssecretaris haar goedkeuring geeft in een officieel besluit.

De maatschappij is door allerlei gebeurtenissen kritisch op de besteding van de middelen van bestuursorganen. Ook telers hebben er belang bij om te weten hoe de NAK de middelen inzet. Dan lijkt maximale transparantie en maatschappelijke verantwoording, naast het de formele betrokkenheid van de overheid, een toenemend aandachtspunt."

Henk Schollaart
Beleidsmedewerker fytosanitair en coördinatie aansturing
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

4. Keuringen

WIJZIGINGEN REGELGEVING

Jaarlijks worden organisaties en telers in de zaaizaad- en pootaardappelsector uitgenodigd om voorstellen in te dienen voor wijziging van de keuringsvoorschriften. De NAK voorziet deze voorstellen van een advies en stuurt ze naar de sectororganisaties. De vaste commissies van de NAK nemen vervolgens een besluit over de ingediende voorstellen, waarna het bestuur van de NAK de besluiten nog moet goedkeuren.

Wijziging in regelgeving pootaardappelen

a. Aangifte licentierassen

De aangifte van licentierassen wordt, op verzoek van kwekers en handelshuizen, door de NAK geweigerd. De maatregel wordt met ingang van 2013 van kracht. Deze werkwijze bestaat al voor certificering van pootgoed. De maatregel sluit aan op de mogelijkheden in de ZPW voor bescherming van het kwekersrecht en is bedoeld om illegale vermeerdering van pootgoed tegen te gaan.

b. PCR-virus - andere normen tabel

De nacontrole op virussen wordt met ingang van oogst 2013 geheel met de PCR-methodiek uitgevoerd. Voor het onderzoek worden dezelfde knollen gebruikt die ook op bruin- en ringrot getoetst worden. In verband met een andere wijze van samenvoegen, 4 blaadjes bij ELISA en 50 knollen bij PCR per reactie, stelt de vaste commissie een andere normentabel vast. Het uitgangspunt hierbij, zoals is bepleit door de sectorvertegenwoordigers in de adviesraad van de NAK, is een gelijkblijvende of betere 'virusdetectiekwaliteit'.

Risicogericht keuren

De NAK ontwikkelt een visie op meer risicogericht keuren. Een effectievere en efficiëntere systematiek van de keuringen moet leiden tot een substantiële kostenbesparing. Minder keuringen waar dat verantwoord is, zowel voor veld- als partijkeuring, dat is het uitgangspunt in de plannen. Binnen de huidige regels wordt hier in 2013 al invulling aan gegeven. In de voorstellen voor wijziging van de huidige systematiek zal de keuring van stammen een centrale plaats innemen.

De plannen, die in 2013 verder vorm krijgen, zullen aansluiten bij de aangekondigde voorstellen van de EU Commissie voor keuring door bedrijven.

Hygiëneprotocol

Een voorstel voor een snijverbod als NAK-voorschrift, in het kader van toepassing van het hygiëneprotocol ringrot, is in eerste instantie niet door de vaste commissie overgenomen. Opname in een verordening van het Productschap is onzeker. Daarom deed de sector een dringend verzoek aan de NAK om voorschriften in het kader van ringrot in de NAK-regelgeving op te nemen. Het gaat hierbij in het bijzonder om een snijverbod voor pootgoed (voor de pootgoedteelt), afzet S en SE in schoon fust (bij voorkeur big bags) en bulkvervoer van pootgoed alleen conform de eisen van het hygiëneprotocol.

De uitgangspunten voor regelgeving door de NAK in het kader van het hygiëneprotocol zijn handhaafbaarheid en juridische haalbaarheid. Besluitvorming zal in 2013 plaatsvinden.

Wijzigingen in regelgeving zaaizaden

De mogelijkheid van erkende veldkeuring door bedrijven wordt uitgebreid naar de generaties prebasis- en basiszaad. Tot nu toe was dit alleen mogelijk voor de generatie gecertificeerd zaad.

De voorwaarden zullen begin 2013 nog worden vastgesteld door de vaste commissie. De systematiek is gelijk aan de huidige erkende keuring.

Wijzigingen
in regelgeving

Erwinia Survey

De sector besloot in 2010 verdere stappen te zetten om de kolom op te schonen en daardoor de afnemers meer zekerheid te bieden. Een toets op latente besmettingen met Erwinia is daarvan een onderdeel. Met de ontwikkelde 'combitoets' (Erwinia in combinatie met bruin- en ringrot en virussen) zijn in 2011 en 2012 surveys uitgevoerd. In 2012 betrof het 499 monsters van 200 knollen van partijen S en SE. In 47% van de monsters zat een latente besmetting, 41 % in S en 52 % in SE. Het ging vooral om de virulente (schadelijke) *Pectobacterium carotovorum subsp. carotovorum* (nieuwe naam *Pectobacterium wasabiae*). *Dickeya* en *Pectobacterium atrosepticum* spelen een veel kleinere rol.

Van de survey-monsters is de symptoomontwikkeling in het veld gevolgd. Net als in 2011 liep de ontwikkeling van symptomen door tot aan het einde van het groeiseizoen.

Een eerdere conclusie geldt nog steeds: een vroege loofvernietiging maskeert percelen met een risico. Telers en keurmeesters zien lang niet alle besmettingen terug in de vorm van symptomen.

Om de bruikbaarheid van de toets vast te stellen, dus of een betrouwbaar onderscheid gemaakt kan worden tussen 'risicopartijen' en 'schone' partijen, zijn de toetsresultaten vergeleken met de veldresultaten. Die vergelijking toonde een correlatie van circa 80%. Monsters met een besmetting kwamen in de meeste gevallen in het veld terug, en slechts een klein aantal monsters (3,6%) liet symptomen zien, terwijl er geen besmetting was aangetoond.
De resultaten van de survey laten zien dat de nieuwe toets Erwinia betrouwbaarheid aantoont. De hoge correlatie bevestigt dat.

Symptoomontwikkeling 2012 (n=499)

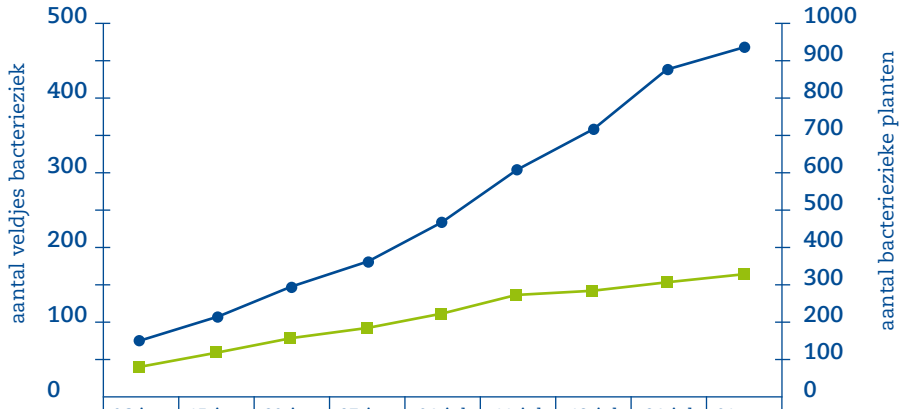

	06-jun	15-jun	20-jun	27-jun	04-jul	11-jul	18-jul	24-jul	01-aug
veldjes	42	61	79	93	112	137	143	153	165
planten	154	215	294	360	465	608	711	872	931

Aanpak Erwinia

Binnen het 'Erwinia-complex' kennen we Dickeya, Pectobacterium atrosepticum (Pa, de vroegere 'zwartbenigheid'), en de schadelijke stammen van Pectobacterium caratovorum subsp. carotovorum (vPcc). Deze laatste groep kreeg recent een andere naam, Pectobacterium wasabiae. Genoemde Erwinia-soorten worden allemaal aangetoond met de ontwikkelde PCR-methododiek, die vorig jaar is verbeterd en is aangepast voor de Combitoepassing. De toets voldoet aan hoge standaarden wat betreft specificiteit en reproduceerbaarheid.

Al een aantal jaren heeft de aanpak van Erwinia de prioriteit in de keuringen. De veldkeuring bleek daarbij onvoldoende. Aanvullende maatregelen in de teelt en de keuring zijn daarom nodig. De pootgoedsector besloot in 2010 verdere stappen te zetten om de kolom op te schonen en daardoor afnemers meer zekerheid te bieden. Een toets op latente besmettingen met Erwinia is daarvan een onderdeel.

In 2012 is een 'nulmeting' in stammen uitgevoerd, gekoppeld aan de toets op bruin- en ringrot. In totaal zijn 4.501 monsters onderzocht. De resultaten bevestigden het beeld uit eerdere survey's. Ongeveer een derde van de monsters bleek latent besmet met vPcc's, Dickeya of Pectobacterium atrosepticum. Het aandeel Dickeya en P. atrosepticum was klein. Dat is goed nieuws, omdat afnemers, met name in warme landen, vooral bevreesd zijn voor Dickeya.
Herhaling van het onderzoek in 2013 moet antwoord geven of verschillen tussen bedrijven en rassen consistent zijn. Pas dan is een discussie over normstelling verantwoord.

Een goed groeiseizoen

KEURING POOTAARDAPPELEN

In 2012 is van oogst 2011 een hoeveelheid van 950.000 ton Nederlands pootgoed gecertificeerd. Voor de keuring werd met een totaal van 37.600 ha ruim 1.000 ha meer aangegeven dan in het voorgaande jaar. Wat opvalt is, dat er steeds meer in de klasse S wordt aangegeven. Dit jaar meer dan 8.000 ha. Dit geeft aan dat we te maken hebben met een snellere doorstroming in het afkapsysteem met hopelijk in de toekomst betere resultaten wat betreft bacterieziekten. In het verslagjaar is 3,9% van de aangeven hectares afgekeurd, dit is een stijging t.o.v. 2011 waar het afkeuringspercentage op 2,8% lag.

Klasse	Gekeurd	Verlaagd	Afgekeurd
S	8.184	2.941	128
SE	8.709	2.351	151
E	17.976	5.966	961
Gecertificeerd pootgoed	2.000	286	153
Totaal	**37.622**	**11.603**	**1.450**
2012		31%	3,9%
2011		30%	2,8%

Het landelijk verlagingspercentage van het aangegeven areaal ligt op hetzelfde niveau als vorig jaar (31%), maar er is wel een verschuiving opgetreden in de verlagingsredenen. Doordat de oogst van 2011 onder natte omstandigheden plaatsvond werd er meer bacterieziek aangetroffen.

Percentage en oorzaak verlaging	2012	2011
Virusonderzoek	6,0%	10,7%
Secundair virus	1,6%	1,4%
Primiar virus	0,1%	0,3%
Bacterieziek	17,4%	11,7%
Diversen	5,9%	6,0%
Totaal	**30,9%**	**30,2%**

Afgekeurde percelen	2012	2011
% van de percelen	3,9%	2,8%
waarvan:		
Bacterieziek	82,2%	65,8%
Virusziek	4,3%	11,1%
Overig	15,5%	23,1%

Er werd dit jaar geen bruinrot gevonden, er werd echter wel één monster besmet met ringrot aangetroffen. Ook in de survey op consumptieaardappelen is een besmetting gevonden. In beide gevallen zijn bij het traceringsonderzoek ook zogenaamde zusterpartijen besmet bevonden. Het traceringsonderzoek is nog niet volledig afgerond en de bron van één van de besmettingen is nog niet bekend.

Hoewel de opkomst traag verliep door het koude voorjaar kunnen we toch spreken van een goed groeiseizoen, met regelmatig regen, zodat de beregeningsinstallaties niet gebruikt hoefden te worden. Op enkele plaatsen waren de buien overmatig en leverden nogal wat schade op, met name in het Zuidwesten en in Friesland, waar zware regen tijdens de oogst viel. Hierdoor is ongeveer 100 ha pootgoed in de grond blijven zitten. De oogst verliep verder vlot, waardoor de bemonstering voor nacontrole en bruinrot efficiënt kon worden uitgevoerd. De knolkwaliteit was gemiddeld goed, er kwam weinig schurft voor. Met name rooibeschadiging werd meer aangetroffen ingeval van moeilijke rooiomstandigheden.

Statistieken nacontrole

Virusonderzoek (nacontrole) Aantal knollen	2012	2011
ELISA-methode	3.427.000	3.530.000
PCR-methode	426.000	276.000
Totaal	3.853.000	3.806.000

Verlaging (nacontrole)	2012	2011
	7,3%	13,3%

Aantal monsters voor bruinrotonderzoek	2012	2011
Regulier onderzoek	20.600	19.750
Tracering	1.650	1.500
Survey	1.550	1.550
Totaal	**23.800**	**22.800**

AM-onderzoek	2011-2012	2010-2011
Aantal monsters	106.259	86.066
Aantal hectare	45.317	38.258
Aantal soortbepalingen	672	448

Aantal monsters, percelen en hectare (nacontrole)	2012	2011
Aantal monsters onderzocht	16.211	15.308
Aantal percelen	19.560	17.747
Aantal hectare	31.344	29.840

Meer statistieken over pootaardappelen vindt u via www.nak.nl/zakelijke-informatie/statistieken.

KEURING ZAAIZADEN

Granen, peulvruchten en fijne zaden

Het areaal granen steeg ten opzichte van 2011 naar 5.078 ha, vorig jaar lag het aantal hectares namelijk op 4.568 ha. Deze stijging komt met name door de grotere inzaai van wintertarwe. De verwachting voor 2013 is lager vanwege de natte herfst. Het areaal Japanse haver steeg in het verslagjaar naar 233 ha. Deze soort is sinds 2010 keuringsplichtig. Het vlasareaal bleef stabiel met 1.738 ha. Het areaal winterkoolzaad verdubbelde bijna naar 371 ha.

De oogstomstandigheden waren in het verslagjaar beter dan in 2011 en hierdoor waren de opbrengsten en kwaliteit over de hele linie beter dan in het voorgaande jaar. De kiemkrachten waren goed. In tegenstelling tot de kiemkracht was de gezondheid (kiemschimmelaantasting) bij de wintergranen minder goed. De helft van de partijen moest verplicht worden ontsmet (in 2011 was dit 11% van de partijen).

De raszuiverheid in tarwe geeft de laatste jaren wat meer problemen. Ook in 2012 was het verlagingspercentage in de generaties prebasis- en basiszaad hoog te noemen. Voor wintertarwe was dit 23% en voor zomertarwe 22%. Slechts één perceel werd afgekeurd op het voorkomen van wilde haver. In vezelvlas waren er problemen met vermenging. Dit was een aantal achtereenvolgende jaren niet voorgekomen.

Aangifte granen, peulvruchten en fijne zaden (in hectare)	2012	2011
Granen	5.078	4.568
Vlas	1.738	1.716
Overige gewassen	948	464
Totaal	**7.754**	**6.748**

Afkeuring-/verlagingspercentage bij pre-basiszaad en basiszaad	2012	2011
Granen	11%	15%
Vlas	16%	5%
Peulvruchten	41%	32%
Alle gewassen	15%	13%

Grassen

Waar de afgelopen drie jaar een dalende trend te zien was in het areaal grassen, zien wij dit jaar weer een stijging, namelijk een totaal van 14.500 ha. Voor 2013 zal dit vermoedelijk niet worden gehaald vanwege de moeizame inzaai in de nazomer/herfst door de natte omstandigheden dit jaar.

Aangifte grassen (in hectare)	2012	2011
Engelse raaigras	10.562	7.158
Italiaans raaigras	513	354
Rietzwenkgras	768	634
Roodzwenkgras	376	496
Veldbeemdgras	561	741
Westerwolds raaigras	1.152	917
Overige grassen	517	684
Totaal	**14.449**	**10.984**

Erkende keuring

De categorie gecertificeerd zaad kan onder het erkenningsysteem van de NAK zelf door bedrijven worden gekeurd. Van de 14.500 ha graszaad valt het merendeel, zo'n 13.300 ha, onder de erkende veldkeuring en bij granen betreft het 1.073 ha van de 5.000 ha. In de veldkeuring werden door vijf bedrijven 37 erkende keurmeesters ingezet.
De NAK voert op basis van de EU voorschriften op 5% van de percelen een controlekeuring uit. Hierbij deden zich dit jaar geen noemenswaardige problemen voor. Bij de controlekeuringen werd gemiddeld bij 5,5% van de percelen een afwijking geconstateerd (afwijkingen rond de 5% acht de NAK acceptabel). Dit is vergelijkbaar met de resultaten van voorgaande jaren.

Keuringsmonsters zaaizaden	2012	2011
Aantal ongeschoonde monsters (C-analyse)	2.020	2.450
Aanbod van groenvoeders (Z-analyse)	2.240	2.160

Kwaliteit wintergranen

Wintertarwe

De kiemkracht van wintertarwe is dit verslagjaar beter dan het voorgaande jaar. De gezondheid van wintertarwe is aanzienlijk minder dan vorig jaar, in bijna de helft van alle partijen was er een kiemschimmelaantasting van meer dan 11% en moest verplicht ontsmet worden.

Wintergerst

De kiemkrachten en de gezondheid van wintergerst is beter dan het voorgaande jaar. Meer dan de helft van de partijen heeft een kiemkracht van meer dan 95%. In 2011 had slechts 7% van de partijen een kiemkracht van meer dan 95%. Geen van de partijen had een kiemschimmelaantasting die hoger lag dan 141%, dus een goede gezondheid.

Winterrogge

Dit jaar was de kiemkracht van winterrogge beter dan het voorgaande jaar. 4% van de onderzochte partijen had een kiemkracht van minder dan 80%. Ruim de helft van de partijen kiemde voor 90% - 94%. De kiemschimmelaantasting dit jaar was gemiddeld, en bij 20% van de partijen was ontsmetting noodzakelijk.

Triticale

De kiemkrachten van de triticale zijn vergelijkbaar met vorig jaar, er is echter wel sprake van meer afkeuring. De gezondheid en de uiterlijke kwaliteit van het zaad zijn redelijk tot goed.

Meer statistieken over zaaizaden vindt u via www.nak.nl/zakelijke-informatie/statistieken.

Ontwikkelingen op het gebied van proefveldmechanisatie op het proefbedrijf van de NAK

"Er gebeurt veel op het proefbedrijf van de NAK. De kerntaken van het proefbedrijf zijn:
- het aanleggen van keuringsvelden ter ondersteuning van de keuring;
- controle op rasechtheid en raszuiverheid van het hoogwaardig uitgangsmateriaal van zaaizaad en pootgoed;
- het aanleggen van proefvelden ten behoeve van het Registratie (RKO) en het Cultuur- en Gebruikswaardenonderzoek (CGO) van nieuwe rassen voor opname in het Nederlandse Rassen Register en de Nationale Rassenlijst;
- het aanleggen van instructie- en demonstratievelden t.b.v. van trainingen en cursussen.

Het proefbedrijf van de NAK is 105 ha groot. Hiervan is circa 18 ha proef- en controleveld en 87 ha bestemd voor de reguliere akkerbouw. Op het proefbedrijf zijn dit jaar de stammen- en controlevelden van aardappelen gepoot met een half automatische pootmachine die door Matthijssen Constructies uit Kraggenburg in samenwerking met het proefbedrijf is gebouwd om de diversiteit aan aardappelproefvelden te kunnen planten. In één werkgang kunnen zowel grondbewerking als het poten worden uitgevoerd. Daarbij gebruikmakend van GPS voor het recht rijden en aansturing van de pootmachine, is het mogelijk de proefvelden in vierkantsverband aan te leggen."

Kees Boons
Bedrijfsleider Proef- en controlebedrijf

Arie de Groot (boven), Wim van der Kooij (links), Freek van Triest (midden), Kees Boons (rechts)

Lezingen ringrot werkgroep pootaardappelen

NAK verzorgde informatie over ringrot voor telers via een landelijk gehouden lezing: ringrot hoe komen we eraan, en hoe komen we er vanaf. Jaap Janse, bacterioloog van de NAK vertelt:

"Het afgelopen jaar heb ik op uitnodiging van het aardappelbedrijfsleven (NAO, LTO) en NVWA een serie lezingen gehouden voor pootgoed- en consumptietelers in het hele land. Het betrof informatie over het optreden van ringrot, de wijze van verspreiding en de mogelijke bestrijding ervan in Nederland. Deze aandacht voor de quarantaineziekte ringrot heeft alles te maken met het versterkt optreden ervan in de laatste 2 jaar. Het is gebleken dat vooral verslapte aandacht van telers voor zorgvuldige teelt, goede hygiëne, het snijden van pootgoed en het gebruik van niet gecertificeerd pootgoed tot de huidige problemen heeft geleid. Het optreden van ringrot is vooral geconcentreerd op Goeree-Overflakkee mede door het gebruik van niet gecertificeerd pootgoed bij een teler.

De lezingen werden gehouden voor in het algemeen zeer goed bezochte avonden, in nauwe samenwerking met de voorzitter van LTO Noord, de heer Hiddema. Hij nam vooral toelichting op maatregelen via het nieuwe NAO hygiëneprotocol voor zijn rekening, inclusief een mogelijk algeheel snijverbod van pootgoed en enkele andere lopende zaken van LTO belang. Op enkele avonden presenteerde Potatopol ook de mogelijkheden van verzekering tegen schade.

Er waren stevige, leerzame discussies, met name natuurlijk in het getroffen gebied in Zuid-West Nederland. De meeste pootgoedtelers blijken zich goed te kunnen vinden in een snijverbod, maar ook veel consumptietelers willen die richting op. De NAK werd gevraagd hoe het kon zijn dat een gecertificeerde partij toch besmet kon blijken na een of meerdere jaren doorteelt. Gewezen werd op het sluipende (latente=symptoomloze) karakter van de ziekte en het potentieel van de bacterie om zeer lang onder droge omstandigheden op allerlei materialen (zoals hout van kisten en sorteerbanden) te kunnen overleven in lage aantallen. Verder werd aangegeven dat levering en gebruik van niet gecertificeerd pootgoed natuurlijk niet kan en dat telers die dit doen goedwillende telers meeslepen in de ellende. Er moet dus ook in geval van Goeree-Overflakkee opgepast worden voor schadelijke en onterechte stigmatisering, de meeste telers zijn daar heel serieus bezig en hebben geen problemen.

Er is bij zowel consumptie- als pootgoedtelers een sterke vraag naar betrouwbare ontsmettingsmiddelen. Gelukkig kon worden aangegeven dat daar door PPO, NVWA, PRI en NAK onderzoek voor is opgezet, waarin middelen of methoden zoals o.a. het nu op ontheffing toegelaten middel Mennoclean (benzoëzuur), Clamarin (waterstofperoxide met perazijnzuur) en verhitting onder praktijkomstandigheden met elkaar vergeleken zullen worden.

Het uitroeien van ringrot uit de aardappelkolom, zoals dat voor bruinrot vrijwel gelukt is, is van groot belang voor de exportpositie en het imago van de Nederlandse aardappelsector. Een uitbraak heeft grote financiële gevolgen en het opsporen van de infectiebronnen kost inspectiediensten en getroffen telers heel veel tijd. Alleen wanneer iedereen goed doordrongen is van de risico's en waar deze voorkomen of bestreden kunnen worden, is het mogelijk Nederland vrij te krijgen van ringrot."

Jaap Janse

Onderzoeker en bacterioloog

Goed *samenspel*

Wateroverlast Friesland

“Het gebied rondom en ten noorden van Sint Annaparochie (Bildthoek) werd eind augustus 2012 getroffen door zeer zware regenval. Binnen 24 uur viel er zo’n 120 mm. Het gevolg hiervan was dat de nog niet gerooide pootaardappelpercelen geheel of gedeeltelijk overstroomden. De daarop volgende dagen heeft de NAK samen met de NVWA vanaf de grond en vanuit de lucht het probleemgebied geïnventariseerd en afgebakend. Vanwege het risico op besmetting met bruinrot, legde de NVWA op 4 september een rooiverbod op in het aangewezen overstromingsgebied. Hierdoor kon in overleg met de telers in kaart worden gebracht welke perceelsgedeelten in contact waren geweest met oppervlaktewater.

Dankzij een goed samenspel tussen telers in het getroffen gebied, de NVWA en de NAK, konden in zeer korte tijd de percelen worden vrijgegeven. Hierdoor bleef de vertraging van de oogst beperkt. De NVWA legde vervolgens maatregelen op voor de ondergelopen percelen met pootaardappelen. Uiteindelijk ging door de wateroverlast zo’n 100 ha pootaardappelen verloren.”

Ad Toussaint
Beleidzaken

5. De digitale klant

2012 staat in het teken van de digitale klant. De NAK kan door handig gebruik te maken van de digitale mogelijkheden klantvriendelijker, efficiënter en kwalitatief beter werken. Hier profiteren klanten maximaal van, omdat ze op een door hen gewenst moment actueel inzicht hebben in hun gegevens en altijd hun aanvragen kunnen doen. Een paar concrete voorbeelden uit 2012 zijn:

DIGITALE AANGIFTE

In 2012 konden telers voor het eerst digitaal aangifte van pootgoed doen. Door demonstraties te geven op de telersvergaderingen, een flyer en instructiefilms te maken, de keurmeester en klantenservice de teler te laten begeleiden, hebben de telers massaal digitaal aangifte gedaan. Ruim 83% van alle percelen is door de telers digitaal aangegeven.

Aardappelmoeheidsonderzoek online aanvragen

In het vierde kwartaal van het verslagjaar konden telers hun aanvraag voor een Aardappelmoeheidsonderzoek online aanvragen.

Hoewel er een aantal kinderziektes in de eerste versie zaten, wordt er nu goed gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

AANVRAAG CERTIFICATEN UITGEBREID

Sinds september konden ook de uitzonderingen met betrekking tot het online bestellen van certificaten via het NAK-Loket worden aangevraagd. Deze zogeheten afwijkende aanvraag kan worden gebruikt bij bijvoorbeeld rassen in onderzoek, buitenlandse partijen, kwekersmateriaal en reeds gecertificeerde partijen. In 2012 ging 56% van de certificaataanvragen (49.300) via het NAK-Loket.

AANVRAAG EXPORTKEURING CONSUMPTIE-AARDAPPELEN

Begin september bood de NAK de mogelijkheid om ook de aanvraag van exportinspecties, AM-bemonstering en het waarmerken van consumptieaardappelen online via het NAK-Loket te doen. Deze werkwijze heeft inmiddels volledig de aanvragen via de fax vervangen en maakt het voor de bewerkers en de exporteurs eenvoudiger hun aanvragen in te dienen. De exporteur/bewerker kan op het NAK-Loket ook de voortgang van de werkzaamheden en de resultaten volgen. De nieuwe werkwijze wordt gecombineerd met de introductie van CLIENT consumptieaardappelen voor het opmaken van fytosanitaire certificaten voor de export naar landen buiten de Europese Unie. Vanaf 1 oktober is het verplicht om de aanvragen voor exportinspecties van consumptieaardappelen via het NAK-Loket in te dienen en 32% van de aanvragen (5.811) ging ook via het NAK-Loket.

VERDERE DIGITALE ONTWIKKELINGEN

Daarnaast zijn de circulaires en facturen digitaal beschikbaar gemaakt. Ook is getracht het gebruik van het NAK-Loket te stimuleren door op de website de rubriek veelgestelde vragen over het NAK-Loket te plaatsen en maken we bij de introductie van een nieuwe applicatie naast een handleiding ook een begeleidend filmpje. Mocht een teler daarnaast meer ondersteuning nodig hebben, dan kan hij terecht bij zijn keurmeester of bij de klantenservice.

OPTIMALISATIE NAK-LOKET

Aan het NAK-Loket wordt continu gesleuteld om het zo overzichtelijk mogelijk te maken voor de klant. Eind 2012 is een klanttevredenheidsonderzoek onder de pootgoedtelers uitgevoerd waarin een aantal vragen over het NAK-Loket stonden. Uit de resultaten van het klanttevredenheidsonderzoek dat dit verslagjaar werd gehouden, kwam naar voren dat men over het algemeen tevreden is over de online diensten en de informatievoorziening op het NAK-Loket. Tegelijkertijd vond men ook dat de gebruiksvriendelijkheid en overzichtelijkheid van het loket voor verbetering in aanmerking komen. De klant moet zijn weg kunnen vinden op het digitale loket. Zo is in augustus de 'wachtwoord vergeten' functie op het inlogscherm van het NAK-Loket neergezet, zodat de klant te allen tijde zijn wachtwoord zelf kan opvragen wanneer dit kwijt is. Ook is de welkom pagina op het NAK-Loket voorzien van directe links naar applicaties die voor een bepaalde periode veel worden gebruikt.
Op deze manier hopen wij het NAK-Loket gebruiksvriendelijker te maken.

In 2013 en 2014...

"..staat de voorbereiding op de nieuwe EU-richtlijnen centraal. De systemen worden voorbereid op het mogelijk maken van zelfkeur en het toezicht daarop. Naar verwachting kunnen telers en handelshuizen de keuringen die door hen zelf of derden gedaan zijn, vanaf 2015 invoeren in onze systemen. Het voordeel hiervan is dat een totaalbeeld van de kwaliteit van het pootgoed ontstaat en dat de teler en zijn handelshuis op één plek de administratie kunnen inzien.

In de eerste helft van 2013 zullen alle zeilen bijgezet moeten worden om onze processen, ruimtes, personeel en systemen klaar te stomen voor de omschakeling van de nacontrole via de ELISA-onderzoeksmethode naar de PCR-techniek. Voor de digitale klant betekent dit, dat u bijvoorbeeld zelf uw wijzigingen en samenvoegingen voor de nacontrole kunt doorgeven. De uitslagen staan, zoals u van ons gewend bent, na vrijgave meteen op het NAK-Loket, zodat u altijd zicht heeft op de actuele gegevens.

Ook kan de teler kleinere aanpassingen verwachten op het NAK-Loket die de gebruiksvriendelijkheid bevorderen. Daarnaast laat de NAK een app ontwikkelen, zodat de telers via hun smartphone of tablet direct certificaten kunnen bestellen. Wij hopen hierdoor de digitale klant aan ons te kunnen binden.

Door de focus te leggen op de digitale klant, zullen de vragen die bij de klantenservice binnen komen van een hogere moeilijkheidsgraad zijn. Om de ondersteuning aan de telefoon goed te houden hebben we het afgelopen jaar geïnvesteerd in het breed opleiden van onze medewerkers. Hiermee gaan we ook het komende jaar door. "

Lidewij Gerner
Manager Klantenservice

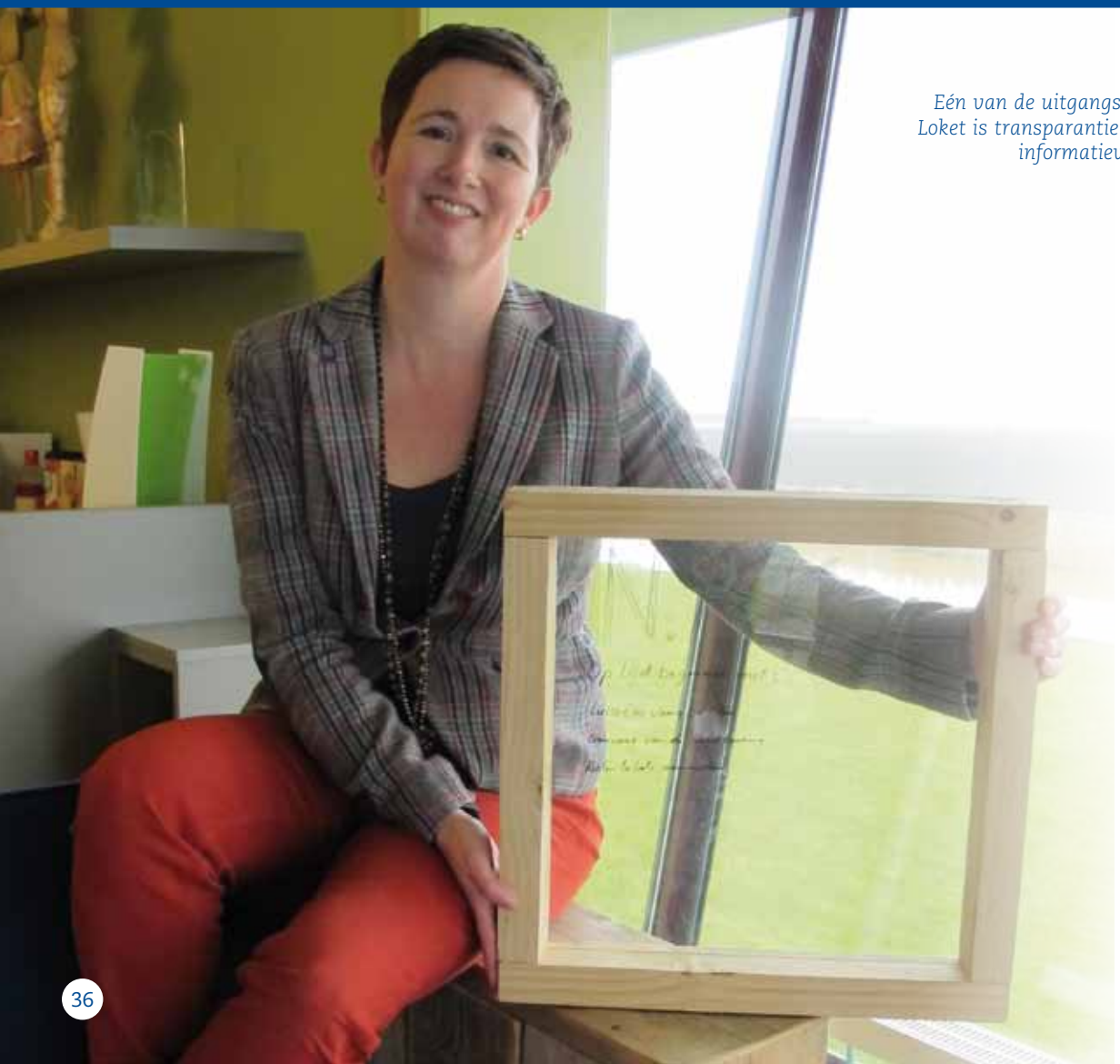

Eén van de uitgangspunten van het NAK-Loket is transparantie bieden en een heldere informatievoorziening realiseren.

Opleiden
medewerkers

Hoe tevreden zijn pootgoedtelers met de klantenservice en het NAK-Loket?

Naast het meten van de mate van tevredenheid over het NAK-Loket is in het klanttevredenheids-onderzoek ook gevraagd naar de tevredenheid over de klantenservice. Hieruit kwam naar voren dat de respondenten tevreden zijn over de vriendelijkheid van de klantenservice, maar minder tevreden over de bereikbaarheid van de klantenservice.

Klantenservice (n=634)	U bent tevreden over de vriendelijkheid van de klantenservice (79%)	U bent minder tevreden over de bereikbaarheid van de klantenservice (7%)
NAK-Loket (n=625)	U bent tevreden over de online diensten (74%) en de informatievoorziening (69%) op het NAK-Loket	U bent minder tevreden over de gebruiksvriendelijkheid (12%) en de overzichtelijheid (11%) van het NAK-Loket.

De digitale keurmeester

Niet alleen klanten, maar ook keurmeesters maken meer gebruik van de digitale voorzieningen op het NAK-Loket. Ook de PDA geeft meer ad hoc online inzicht in onder andere procedures, circulaires, landeneisen en bij het maken van planningen. De ontwikkeling omtrent digitalisering gaat steeds verder, ook voor de keurmeester.

In de toekomst zal de keurmeester steeds meer worden voorzien van ondersteuning bij de keuringen. Zo zal de keurmeester de herkomstgegevens en onderzoeksgegevens van een partij tot zijn beschikking hebben alvorens hij gaat keuren. Hierdoor is het mogelijk om meer risicogericht te gaan keuren.
Ook bij de monstername van partijen voor virus- en bacterieonderzoek zal de keurmeester digitaal worden ondersteund. Zo kan bijvoorbeeld de volgorde van monstername digitaal worden bepaald.

Bij de AM-monstername zal de keurmeester in de toekomst worden ondersteund met een digitale kavelkaart. Hierop zijn de te bemonsteren stroken vooraf ingetekend. De keurmeester hoeft dan niet meer handmatig alle stroken in de geleidestaat in te tekenen en dat betekent arbeidsbesparing.

Voor de keurmeester betekent dit, dat er niet alleen zal worden opgeleid op vakkennis, maar ook op digitaal gebied. De effecten van deze digitaliseringsslag zullen hier ook leiden tot efficiëntere dienstverlening van de buitendienst en administratie.

De nieuwe veldkeuringsapplicatie

"Als onderdeel van het 'scheppen van orde in de chaos'' worden de verschillende onderdelen van het hele keuringsproces onder handen genomen. In het vroege voorjaar van 2012 werd mij gevraagd om eens op papier te zetten wat volgens mij een nieuwe veldkeuringsapplicatie allemaal zou moeten kunnen. Vervolgens hebben we dit doorgenomen met de leden van het projectteam. Het resultaat hiervan was een lijst met functies die de veldkeuringsapplicatie minimaal zou moeten bevatten.
Om de nieuwe applicatie zo overzichtelijk mogelijk te houden zijn er heel veel zaken geschrapt uit deze lijst met functies. Zo hoeft de methode loofvernietiging nu niet meer te worden vastgelegd. Ook zijn er verbeteringen ten opzichte van de oude applicatie. Doordat het bijvoorbeeld niet meer nodig is voor ieder individueel perceel de controle dood vast te leggen is het nu mogelijk om met één handeling meerdere percelen dood te verklaren. Met name bij stammentelers is dit een forse tijdsbesparing. Daarnaast is het in de nieuwe applicatie ook mogelijk dat de keurmeester reeds ingevoerde handelingen zelf corrigeert.

In het verleden moest dit allemaal via de afdeling Klantenservice Pootaardappelen geregeld worden. Ook op deze afdeling heeft dit een flinke tijdsbesparing opgeleverd.

De waarnemingen die we in het veld hebben gedaan, worden onmiddellijk doorgezet naar het NAK-Loket waar de teler dan ook direct kan zien wat zijn keurmeester heeft waargenomen tijdens de keuring.

Er is nog een hele lijst met wensen die met voorrang opgepakt worden. Verbeteringen liggen dus in het verschiet. Toch mogen we stellen dat er in korte tijd een online applicatie is gebouwd die klaar is voor de verder te digitaliseren toekomst van de NAK."

Erik Blaauw
Keurmeester

De digitale klant

“Ook het afgelopen jaar heeft de NAK het digitale klantenloket (NAK-Loket) weer met een aantal belangrijke applicaties weten uit te breiden. Het digitaal aangeven van pootgoed en consumptieaardappelen maar ook het aanvragen van een AM-onderzoek via het NAK-Loket zijn door pootgoedtelers, bewerkers en handelshuizen heel positief ontvangen.

Het goed en enthousiast ondersteunen en begeleiden van onze klanten om het NAK-Loket te gaan gebruiken, blijft de basis om samen met onze klanten de voordelen van het NAK-Loket te laten ontdekken. Of het nu gaat om een klant die nog onbekend is met het NAK-Loket, of een klant die al ervaring heeft met het NAK-Loket, ook de komende jaren zal de NAK wederom zorgen voor optimale begeleiding van iedere klant die digitale ondersteuning nodig heeft. De klantenservice zal hier altijd een belangrijke rol in blijven spelen.

Voor persoonlijk advies kunnen onze klanten niet alleen bij de keurmeester, maar ook bij de klantenservice terecht. Het onderscheid willen maken door niet alleen klantgericht te denken maar ook klantgericht te handelen zorgt niet alleen voor tevreden klanten maar ook voor enthousiaste klanten. De NAK zal de klant moeten blijven verrassen door alle zaken niet alleen goed, maar voortreffelijk af te willen handelen. We zullen de verwachtingen van alle klanten moeten overtreffen door ons professioneel en enthousiast op te stellen. Alle klanten mogen een grote mate van inlevingsvermogen en aandacht van de NAK verwachten. Dit ‘nieuwe’ klantgericht denken van de NAK en de klantenservice zal de klant ook dit jaar nog beter gaan merken.”

“Een klant die ’gewoon’ tevreden is is mooi, maar een tevreden én enthousiaste klant is vele malen mooier.”

Henk Kallenkoot
Taakgroep Coördinator Pootgoed

Klantgericht *handelen*

6. Fytosanitaire inspecties

SURVEYS

In het kader van de fytobewaking voert de NAK in opdracht van de NVWA de volgende surveys uit:

Oppervlaktewater
Op 1.000 locaties in Nederland worden uit het oppervlaktewater twee keer per jaar monsters genomen die de NAK toetst op het voorkomen van bruinrot. Tevens worden bitterzoetplanten verzameld die eveneens op bruinrot worden getoetst. Op basis van de resultaten worden voor het volgende seizoen door de NVWA de verbodsgebieden voor de beregening vastgesteld. Binnen een verbodsgebied is het gebruik van oppervlaktewater voor de teelt van onder andere aardappelen verboden.

Aardappelmoeheid (AM)
EU-lidstaten zijn verplicht jaarlijks een survey uit te voeren op de aanwezigheid van aardappelmoeheid in consumptieaardappelen. De jaarlijkse survey wordt uitgevoerd door 0,5% van het areaal consumptie-aardappelen te onderzoeken. In deze survey is in Nederland 340 ha consumptieaardappelen en 215 ha zetmeelaardappelen door de NAK bemonsterd en onderzocht. Als een AM-besmetting wordt gevonden, worden op het betreffende perceel dezelfde maatregelen opgelegd als bij de officiële bemonstering voor een AM-onderzoeksverklaring.

Industrie- en teeltsurvey bruinrot/ringrot
De industriesurvey heeft betrekking op surveys die worden uitgevoerd bij de aardappelverwerkende industrie (onder andere frites, puree, zetmeel), pakstations en sorteerbedrijven. Tijdens de teeltsurvey worden consumptiepartijen op het bedrijf van de teler in Nederland bemonsterd. Het doel van deze survey is bewaken of de Nederlandse aardappelkolom vrij is van bruinrot en ringrot. Daarnaast wordt beoordeeld of de genomen bestrijdingsmaatregelen in de voorliggende schakels van de keten effectief zijn. De NAK onderzoekt jaarlijks 1.050 monsters in het kader van de industriesurvey en 500 monsters in het kader van de teeltsurvey. In de teeltsurvey is van oogst 2012 een met ringrot besmet monster gevonden.

Risico's *Bewaken*

Meloïdogyne Chitwoodi en Fallax in pootgoed

Om inzicht te krijgen in de verspreiding van de inheemse aaltjes *Meloïdogyne Chitwoodi* en *Fallax* in Nederland, toetst de NAK jaarlijks het pootgoed van 1 op de 8 Nederlandse pootgoedbedrijven. In 2012 is in deze survey één keer een besmetting met *Meloïdogyne Chitwoodi* aangetroffen. De NVWA gebruikt deze resultaten en de reguliere keuringsresultaten voor het aanwijzen van risicogebieden, de zogenaamde cirkelgebieden. Pootgoed uit deze gebieden wordt verplicht getoetst op het voorkomen van deze aaltjes.

Pospiviroïden en Zuid-Amerikaanse virussen

De aardappel komt oorspronkelijk uit Zuid-Amerika. De hoogste klassen pootgoed worden jaarlijks getoetst op de aanwezigheid van PSTVd en pospiviroïden. Hiertoe worden van alle monsters die op het centraal stammenveld en het controleveld staan twee knollen getoetst op deze virussen. In totaal zijn dat 1.900 monsters.

Genetisch Gemodificeerde Organismen (GGO's)

De NAK voert in opdracht van de Ministeries van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu ook een survey uit op het voorkomen van GGO's in partijen maïs die in Nederland worden geïmporteerd als zaaizaad. Gezien de hoge maatschappelijke belangstelling hiervoor en de noodzaak vanuit politieke hoek is hier toezicht op. In totaal worden dertig monsters door de NAK genomen voor onderzoek. Bij tracering van GGO's zal, na melding hiervan bij de opdrachtgever, handhavend worden opgetreden door het Ministerie van EZ.

FYTOSANITAIRE INSPECTIES

Fytosanitaire inspecties	2012	2011	2010
Exportinspecties pootaardappelen	13.100	16.000	12.100
Exportinspecties consumptieaardappelen	4.200	7.600	5.400
Exportinspecties zaaizaden	400	530	400
Importinspecties consumptieaardappelen	0	20	30

Zowel voor pootgoed- als consumptieaardappelen was 2012 een normaal jaar. Pootgoed uit oogstjaar 2011 kende een extreem hoge certificering. Voor de exportinspectie consumptieaardappelen zijn in 2011 ruim 4.300 exportinspecties voor Rusland uitgevoerd. In het verslagjaar waren dat er 600.

Duurzame *Relaties*

Per september 2012 is Meeuwes Brouwer, voormalig landbouwraad in Kiev, Oekraïne, terug op het Ministerie van Economische Zaken. In zijn nieuwe functie als Chief Phytosanitary Officer houdt hij zich bezig met het bevorderen en behoud van markttoegang voor planten en plantaardige producten (inclusief uitgangsmateriaal) in landen buiten de EU. Vanuit de directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit (PAV) voert hij voor Nederland onderhandelingen met derde landen over o.a. fytosanitaire afspraken.

“Mijn ervaring met de NAK in Oost-Europa is bijzonder positief en als landbouwraad was ik altijd trots als vertegenwoordigers en experts van de NAK weer mijn werkgebied bezochten en kennis en ervaringen met de lokale partners deelden. In Oekraïne bijvoorbeeld, heb ik van dichtbij kunnen ervaren hoe de NAK in het buitenland opereert en daar zeer gewaardeerd wordt. Zo heeft de NAK meerdere projecten uitgevoerd, waaronder een project over het vereenvoudigen en harmoniseren van Oekraïense regels en procedures rond de inspectie en quarantaine van pootaardappelen en landbouwzaaizaden. Trainingen, studiebezoeken en workshops maakten deel uit van het project en als Landbouwraad ontving ik regelmatig lovende woorden van Oekraïense collega’s van het ministerie en experts van instellingen en laboratoria. Ik kan zelfs zeggen dat van de vele projecten die ik in Oost-Europa heb meegemaakt, de fytosanitaire projecten uitgevoerd door de NAK en NVWA/PD wel de meest succesvolle waren.

In mijn nieuwe functie als Chief Phytosanitary Officer voor markttoegang in derde landen, werk ik wederom nauw samen met de collega’s van de NVWA en de keuringsdiensten. Met de NAK is deze samenwerking vooral gericht op de Nederlandse export van aardappelen. Nederland exporteert jaarlijks ruim 700.000 ton aan pootaardappelen naar 70 à 80 landen, waarvan ongeveer de helft naar landen buiten de EU. De import van met name pootgoed is in veel landen problematisch, vanwege de risico’s van insleep van ziekten en plagen. Het is daarom niet verwonderlijk dat de export van Nederlandse (poot)aardappelen tijdens onderhandelingen vaak hoog op de agenda staat. Door afgifte van fytosanitaire certificaten garandeert de overheid, dat de Nederlandse zending voldoet aan de fytosanitaire eisen van het importerende land. Het mag duidelijk zijn, dat dit werk in nauwe samenwerking met, en kennis en expertise, van de NVWA en NAK gebeurt.

Naast afgifte van fytosanitaire exportcertificaten is voor een duurzame handelsrelatie ook een stuk nazorg nodig, waarbij je onder andere kunt denken aan facilitering van fytosanitaire capaciteitsopbouw en trainingen. Vaak geven landen zelf aan dat ze graag technische ondersteuning van Nederland willen ontvangen en zeker in die gevallen waar de vraag goed aansluit bij (fytosanitaire) mogelijkheden van het Nederlandse bedrijfsleven wordt er expertise gedeeld en geïnvesteerd in goede relaties. Ook in dit geval wordt een beroep gedaan op de ervaring en expertise van de NAK, bijvoorbeeld door delegaties te ontvangen en te laten zien hoe de Nederlandse aardappelsector is georganiseerd”.

Meeuwes Brouwer
Chief Phytosanitary Officer Ministerie van Economische Zaken

7. Innovatie laboratoriumtechnieken

In 2012 is, evenals in 2011, samen met Plant Research International (PRI), verder gewerkt aan het kwantificeren van de nieuwe, gecombineerde levend-/dood- en soortbepaling voor het aardappelmoeheidsonderzoek. De resultaten zijn zo veelbelovend dat het onderzoek in 2013 wordt voortgezet, waarbij we streven naar het grootschalig toepasbaar maken van deze PCR-toets.

Ook werd in 2012 samen met PRI een veldproef aangelegd, waarbij gekeken is naar de effecten van biologische bestrijding op Erwinia-soorten. In 2013 zal het PRI weer gebruik maken van het Proef- en controlebedrijf van de NAK voor hun onderzoek.

Een nieuwe DNA-extractiemethode voor Meloïdogyne-soorten rechtstreeks aan de knol is in 2012 door de NVWA goedgekeurd als officiële detectiemethode. Ook werd samen met de NVWA gewerkt aan de validatie van een nieuwe, moleculaire methodiek om gelijktijdig tien Pospiviroïden op te kunnen sporen in aardappelblad uit kassen. Deze methode is van belang om de Nederlandse aardappelsector te blijven vrijwaren van o.m. het Aardappelspindelknolviroïde (PSTVd). Naar verwachting wordt deze methode in 2013 ook rechtstreeks toegepast op blad uit het veld.

NIEUWE ONTWIKKELINGEN

- De NAK werkt aan een flexibel cassettesysteem waarin elke willekeurige ziekte snel kan worden toegevoegd en dus opgespoord. Zo zijn de aardappelvirussen S en Bladrol al verkrijgbaar in het NAK-combisysteem en wordt hard gewerkt aan toevoegen van de bacterie Pectobacterium carotovorum subsp. brasiliensis. Deze validatietrajecten moeten er toe leiden dat het NAK-combionderzoek in 2013 en 2014 geaccrediteerd wordt door de Raad voor Accreditatie. Dit waarborgt de betrouwbaarheid van het onderzoek.

- De NAK blijft zoeken naar mogelijkheden om het laboratoriumonderzoek goedkoper uit te voeren. Na het combineren van het bruinrot- en ringrotonderzoek, het virusonderzoek en het Erwinia-onderzoek aan één knolmonster, bestaat de volgende verbeterstap mogelijk uit het miniaturiseren van de PCR-reactie (kleinere hoeveelheden sap en reagentia betekent lagere kosten). Een onderzoekproject daartoe is in het verslagjaar van start gegaan. Verschillende initiatieven om het moleculaire onderzoek verder te robotiseren, maken deel uit van het proces.

- Samen met andere instellingen werkt de NAK in 2013 aan toepassingsmogelijkheden van Next Generation Sequencing (NGS) voor de verdere verbetering van analysetechnieken. Deze methodiek is bij uitstek geschikt om snel verwante micro-organismen te vergelijken, en dus een prachtig instrument om detectiemethoden verder te verbeteren.

EUPHRESCO - BRUINROT- EN RINGROT-ONDERZOEKEN

Ook in 2012 en 2013 is de NAK weer nauw betrokken bij een aantal Europese (EUPHRESCO) projecten op het gebied van bruinrot en ringrot. Zo zijn in 2012 samen met de NVWA verschillende bruinrot en ringrot PCR's vergeleken met goed resultaat. In 2013 wordt ingezet op het ontwikkelen van een nieuwe PCR om in de toekomst de aftoetsing van bruinrot en ringrot te versnellen. Ook zal de NAK betrokken worden bij onderzoek naar ontsmettingsmethoden.

NACONTROLE OP VIRUS MET PCR IN 2013 – HET EINDE VAN ELISA ALS BASISTOETS

Jarenlang was ELISA, een serologische methodiek, een betrouwbare en relatief goedkope methodiek om te toetsen op virussen. Elk jaar gingen ongeveer 3,5 miljoen knollen 'onder het mes' voor het opkweken van plantjes in de kas. Die plantjes waren nodig voor de ELISA-toets.
De NAK stapt af van ELISA. Het onderzoek op virus ('de nacontrole') zal in 2013 met behulp van PCR worden uitgevoerd.
PCR heeft een aantal grote voordelen boven ELISA. De belangrijkste is de snelheid. PCR kan rechtstreeks op de knol worden toegepast, waardoor al binnen twee weken na monstername een uitslag bekend is. De huidige nacontrole met ELISA duurt 6 - 9 weken. PCR biedt dus een enorme tijdwinst, erg belangrijk voor vroege export van pootgoed.
Een tweede voordeel is de mogelijkheid om het virus-onderzoek te combineren met het onderzoek op bruin- en ringrot en Erwinia, allemaal aan hetzelfde monster. En dat betekent een besparing op arbeidkosten. Hoewel PCR wel een duurdere techniek is dan ELISA, zullen, door toekomstige robotisering en grootschaliger gebruik, deze kosten in de toekomst omlaag kunnen.
Een derde voordeel is de grotere betrouwbaarheid. Met PCR hebben we geen last meer van de kiemrust van een aantal rassen. Grotere monsters voor moeilijk kiemende rassen zijn dus niet langer noodzakelijk. Daarnaast toetsen we met PCR het naveleinde van de knol. Late besmettingen worden hierdoor beter aangetoond.

De grotere betrouwbaarheid blijkt ook uit surveys die de NAK de afgelopen jaren gedaan heeft. Hierin zijn PCR en ELISA vergeleken (2011-2012). PCR (93%) levert een hogere correlatie met symptoomexpressie in het veld dan ELISA (85%).
De overstap van ELISA naar PCR betekent een grote aanpassing van de huidige laboratoria, om de monsters efficiënt te kunnen verwerken. Daarnaast is veel nieuwe PCR-apparatuur nodig. Ook de digitale infrastructuur, laboratoriumsoftware en het NAK-loket, moet worden aangepast. Dat betekent omvangrijke investeringen in 2013.
Een andere grote wijziging is de samenvoeging van 50 knollen per reactie. Een nacontrole uitslag zal voortaan gebaseerd zijn op 4 reacties, die elk 50 knollen vertegenwoordigen (per monster van 200 knollen). De nieuwe werkwijze maakt ook een nieuwe classificatietabel noodzakelijk.
Het laboratorium krijgt een capaciteit van 2.000 monsters per week. Dat betekent dat de nacontrole, parallel aan het onderzoek op bruin- en ringrot, binnen ongeveer 10 weken wordt afgerond.

Correlatie lab met veld

Monster-onderzoek	Knol	Veld	%
147	+	+	79,0
247	-	-	
18	-	+	3,6
87	+	-	17,4

De correlatiecijfers in deze tabel laten zien dat genoemd onderscheid met de PCR methodiek gemaakt kan worden. De correlatie tussen de resultaten vanuit het laboratorium en vanuit het veld is 79%. Monsters met een besmetting worden voor een groot deel ook teruggezien in het veld, en slechts een klein aantal monsters (3,6%) zonder aangetoonde besmetting laat symptomen zien.
Ruim 17% van de monsters blijkt weliswaar latent besmet, maar liet in het veld geen symptomen zien. Een normaal beeld. Omstandigheden voor symptoomexpressie en de zwaarte van een besmetting spelen hierin een grote rol.

Tijdwinst

betrouwbaarheid

8. (Inter)nationaal netwerk

INTERNATIONALE SAMENWERKINGSPROJECTEN

De NAK is zeer actief op het gebied van internationale samenwerking. Het betreft hier:

- internationale trainingen op het gebied van zaadgezondheid/keuringssysteem pootgoed en (quarantaine)ziekten van aardappel en kwaliteitszorg;
- Europese (Twinning) projecten of bilaterale projecten ter ondersteuning van landen die opgenomen worden binnen de EU of landen die nauwere handelsrelaties met de EU willen aangaan en de regelgeving willen harmoniseren;
- beschikbaar stellen van binnen de NAK aanwezige expertise voor bedrijfsleven of internationale organisaties;
- deelname aan internationale onderzoeksprojecten, ringtoetsen en overlegorganen, zoals EPPO, OECD, ISTA.

Deze samenwerking heeft als voordeel dat in de regel de handelsmogelijkheden toenemen, de handel versoepelt en problemen sneller en gemakkelijker worden opgelost. Van de projecten en trainingen gevolgd of verzorgd door de NAK in 2012 of te verzorgen in 2013 volgt hieronder een overzicht.

- De NAK heeft deelgenomen aan een inceptiemissie, waarbij alle participerende Oekraïense instituten en organisaties werden bezocht en een concept-werkplan werd opgesteld. Dit project heeft tot doel om samen met het bedrijfsleven (o.a. Agrico Research) de toegang van Europese rassen in Oekraïne te verbeteren en mogelijk een markt te openen voor Oekraïense aardappelen richting de Europese markt. NAK-specialisten zullen in de loop van 2013 hun bijdrage leveren.

- Op uitnodiging van de NVWA, de Universiteit van Izmir en het Institute of Plant Protection te Izmir, heeft de NAK lezingen gehouden over opkomende bacterieziekten die een bedreiging kunnen vormen voor Europa en over symptomen en bestrijding van bacterieziekten bij de aardappel.

- Op verzoek van de Amerikaanse ontwikkelingsorganisatie USAid heeft de NAK tweemaal een missie uitgevoerd. Hierbij zijn voorstellen gedaan voor inrichting van landbouwinstituten en de voorlichtings- en inspectiediensten van Kosovo, zodat deze meer ten dienste van de agrarische sector komen in een moderne vorm. De NAK heeft ook een bijdrage geleverd aan het opstellen van een EU fytosanitair Twinning project dat in de loop van 2012 door Brussel aan Kosovo werd toegekend.

- Ook heeft de NAK deelgenomen aan de gecombineerde EPPO Expert panel Bacterial diseases (waar diagnostische protocollen voor quarantaine bacteriën worden opgesteld of verbeterd) en de jaarvergadering van de European Association of Phytopbacteriologists, dit jaar gehouden te Angers in Frankrijk in november 2012.

- Op uitnodiging van de Poolse Plantenziektenkundige Dienst werd door de NAK een lezing verzorgd op een seminar voor hoofden van de inspectie en diagnostische laboratoria over symptomen van bacterieziekten bij aardappel en de bestrijding van deze ziekten en opkomende bacterieziekten die van belang kunnen zijn voor Europa.

- In het kader van het EU Twinning project werd een korte bacteriologische training toegespitst op bacterieziekten bij aardappel gegeven aan medewerkers van diverse diagnostische laboratoria in Servië.

- Ook nam de NAK in dit verslagjaar deel aan een samenwerkingsproject waarin bedrijven en instituten uit Nederland en Argentinië, met steun van het ministerie van EZ, de aardappelteelt in Argentinië willen stimuleren en verbeteren.

- In een samenwerkingsproject van de Nederlandse en Keniaanse overheid wordt, met gebruik van pootgoed en expertise uit Nederland, de aardappelteelt in dit land naar een hoger plan getild. In samenwerking met de NVWA is de NAK betrokken bij de aspecten en de organisatie van keuringen, regelgeving en laboratoria.

De NAK heeft op nationaal en internationaal gebied regelmatig contact met vertegenwoordigers van bedrijven, organisaties, overheden en collega-keuringsdiensten. Daarnaast ontvangt de NAK veel bezoekers uit binnen- en buitenland. In 2012 betrof het delegaties uit verschillende EU-landen en delegaties uit onder andere Kazachstan, Congo, Rusland, China, Kosovo, Bangladesh, Algerije, Japan, India, Cuba, Kenia, Jordanië en Soedan.

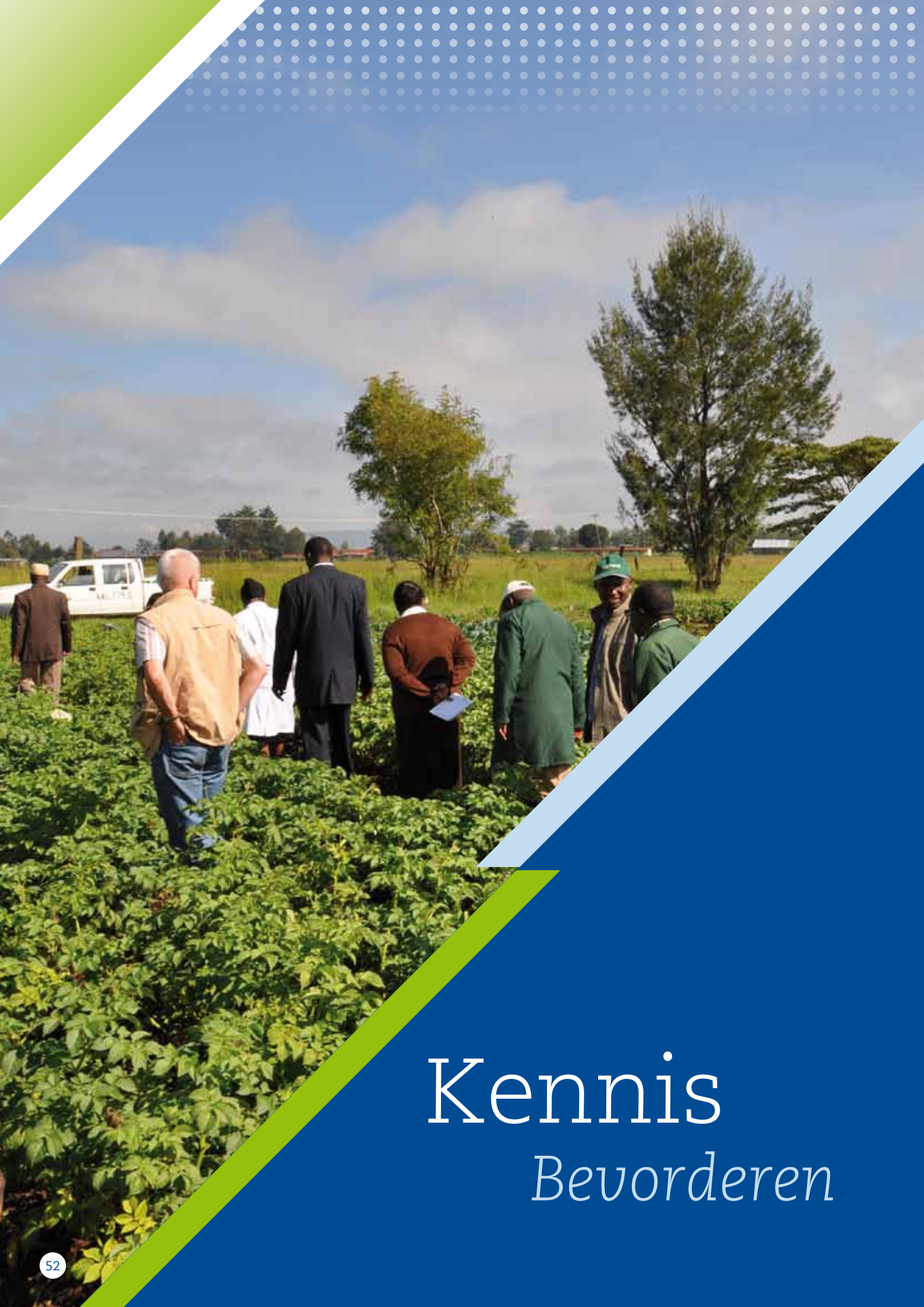

Kennis
Bevorderen

INTERNATIONALE ORGANISATIES

- De United Nations Economic Commission for Europe ontwikkelt agrarische kwaliteitstandaarden voor internationale handel. De pootaardappelstandaard heeft als doel de keurings- en certificeringsmethodieken, normstelling en terminologie internationaal te harmoniseren. De standaard heeft een adviserende functie, ook bedoeld om handelsbelemmeringen te voorkomen. In 2012 is de lijst met schadelijke organismen geactualiseerd en is er gediscussieerd over certificering van gesneden pootgoed, gelijkstelling van licht en zwaar bont (virus), een protocol voor training van inspecteurs, raakvlakken met het werk van de International Plant Protection Convention, en de ontwikkelingen rond het organisme dat verantwoordelijk is voor het verschijnsel 'Zebra chip' in aardappelen.

- In de vergaderingen van het Permanent Comité Teeltmateriaal ondersteunde de NAK samen met Naktuinbouw de vertegenwoordiger van het Ministerie van EZ op het gebied van landbouwgewassen. Daarnaast was de NAK op verzoek van het Ministerie actief in door de commissie ingestelde ad hoc werkgroepen. Het comité besloot tot een 'Tijdelijk experiment uitbreiding erkende veldkeuring van prebasis- en basiszaad'. In de bijlage van de richtlijnen werden kleine aanpassingen doorgevoerd, waaronder de mogelijkheid van vergroting van de partijgrootte grassen van 10 naar 25 ton.

- Aan de 'Seed schemes' van de OESO doen 58 landen mee, waaronder alle landen van EU. Een aantal OESO landen zijn voor diverse gewasgroepen gelijkgesteld aan de EU. De NAK vertegenwoordigt Nederland in deze organen in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken. Met een aantal potentiële toetredende landen werden contacten gelegd (o.a. China, Ghana, Indonesië, Zuid-Korea, Senegal, Tadzjikistan en Tanzania). In de jaarvergadering van 2012 te Helsinki werd aandacht besteed aan een inventarisatie naar biochemische en moleculaire technieken voor registratieonderzoek van rassen, elektronische certificering, data-uitwisseling, certificering van kwekers- en beproevingsmateriaal en vergroting partijgrootte van grassen.

- De European Seed Certification Agencies Association is een organisatie die gevormd wordt door de hoofden van de nationale keuringsinstellingen. Het doel van de organisatie is het bevorderen van kennis- en gegevensuitwisseling, harmonisatie en samenwerking op het gebied van keuring. In de jaarlijkse bijeenkomst te Ljubljana waar de NAK en Naktuinbouw aan deelnamen, werd aandacht besteed aan de eisen aan certificaten (labels), uitwisseling van ervaringen met het toezicht op erkende keuring en ervaringen met registratieonderzoek en keuring van hybride wintergerst en Triticale. Aanbevelingen en conclusies uit de bijeenkomst zijn voorgelegd aan de EU-commissie.

9. Personeel & Organisatie

BEDRIJFSONTWIKKELING

In het kader van de bedrijfsontwikkeling voor de komende jaren, heeft het management vier pijlers vastgesteld:

- Kwaliteit
- Onafhankelijkheid
- Openheid
- Samen sterk

In het verslagjaar zijn deze vier pijlers verder uitgewerkt en vertaald in kaders voor strategisch personeelsbeleid. In lijn met deze vier ontwikkelpijlers zijn er in het verslagjaar verschillende trainingsactiviteiten georganiseerd waarin de onderwerpen Openheid en Samen sterk verder zijn uitgewerkt. In het kader van de pijlers Kwaliteit en Onafhankelijkheid is de aansturing van de buitendienst gewijzigd. De allround leidinggevende functie van teamleider is opgesplitst in drie disciplines:

- een regiohoofd (is meer gericht op de medewerker en zijn functioneren);
- een senior vakspecialist (is meer gericht op het vaktechnische element);
- een senior keurmeester (is meer gericht op het vaktechnische element).

De medewerkers in de nieuwe functies hebben zowel groepscoaching als persoonlijke coaching gehad om zich hun nieuwe rol goed eigen te kunnen maken. Hiermee zijn de in 2011 ingezette initiatieven succesvol afgerond en is de organisatievorm van de buitendienst in dezelfde opzet gegoten als die van de andere operationele afdelingen.

Ook het project Situationeel Leidinggeven voor de leidinggevenden bij de NAK is in het verslagjaar afgerond. Verder is vanuit Programmamanagement het projectmatig werken verder ontwikkeld en zijn hiervoor projectleiders benoemd en gecoacht.

Voor de pijler Samen sterk zijn in het laboratorium veel medewerkers projectmatig actief geweest bij het ontwikkelen van een nieuw Laboratorium Informatie Management Systeem en zijn er voorbereidende werkzaamheden gestart voor de uitbreiding van de PCR-capaciteit.
Met deze en andere initiatieven zijn de fundamenten gelegd om tot continue persoonlijke en vaktechnische verbetering te komen. In het verslagjaar zijn initiatieven ontplooid om de persoonlijke ontwikkelplannen meer diepgang en inhoud te geven en deze nog directer te koppelen aan de ontwikkelbehoefte van de (omgeving van) de organisatie.

Samen *Sterk*

OPLEIDING EN ONTWIKKELING

In het verslagjaar is het opleidingsbudget ruimschoots overschreden. Desondanks heeft de NAK meer in opleiding en ontwikkeling kunnen investeren dan er bij het opstellen van de begroting was voorzien. Zwaartepunten bij de opleidingen waren: samen projectmatig werken, situationeel leidinggeven en het effectief gebruik van digitale technieken en middelen.
Aan het einde van het verslag zijn alle medewerkers in vaste dienst deel gaan nemen aan de NAK OnlineSchool. Hiermee is e-learning volledig onderdeel geworden van ons opleidings- en ontwikkelingsinstrumentarium.

PERSONEELSGEGEVENS

Aan het eind van 2012 werkten 220[1] medewerkers (198,8 FTE) in vaste dienst bij de NAK, waarvan 90 vrouw en 130 man. De gemiddelde leeftijd is 46,5 jaar. Naast de medewerkers in vaste dienst zijn in de piektijden tijdelijke medewerkers ingezet. De NAK heeft contact met een grote groep personen die jaarlijks inzetbaar is in deze drukke periode. In de periode mei tot december zijn er circa 210 tijdelijke medewerkers (m/v) gecontracteerd en ingezet bij de veldkeuring, monstername, de bruinrottoetsing en op het zaaizaadlaboratorium.
Het verloop van het personeel was iets minder dan het verloop in 2011.
In 2012 verlieten 11 medewerkers de NAK en traden 11 medewerkers in dienst. Het gemiddelde verzuimpercentage bij de NAK in het verslagjaar was 4,2% (het gemiddeld landelijk percentage in 2012 ligt op 4,1%)[2].

VEILIG EN ONAFHANKELIJK WERKEN

Veilig werken voorkomt persoonlijk leed en draagt bij aan de continuïteit van inzetbaar gekwalificeerd personeel. De productiecapaciteit en –snelheid nemen bij de bedrijven waar onze keurmeesters en monsternemers hun werk doen steeds verder toe. De schadelijke gevolgen bij onvoldoende veilig werken worden steeds groter. De NAK blijft van haar medewerkers en relaties verwachten dat het werk veilig wordt uitgevoerd. In het verslagjaar hebben zich geen bedrijfsongevallen voorgedaan. Naast veilig werken is onafhankelijkheid van groot belang voor ons als keuringsdienst. Op deze twee aspecten heeft de NAK in het verslagjaar meer toezicht gehouden en dat zal naar verwachting in de komende jaren verder toenemen.

[1] In het jaarverslag 2011 staat vermeld dat er 232 medewerkers in vaste dienst zijn. In dit aantal zijn een aantal medewerkers met een langer tijdelijk contract meegenomen. Het hier genoemde aantal betreft alleen de vaste medewerkers.
[2] Bron: analyse van 365/ArboNed verzuimcijfers 2012, gebaseerd op ruim 1 miljoen medewerkers.

Aantal medewerkers in vaste dienst (per afdeling)

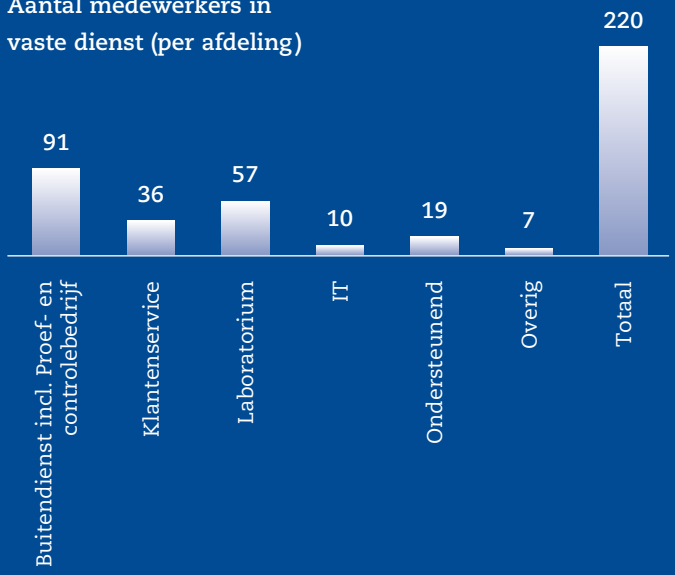

Aantal medewerkers in vaste dienst (leeftijd)

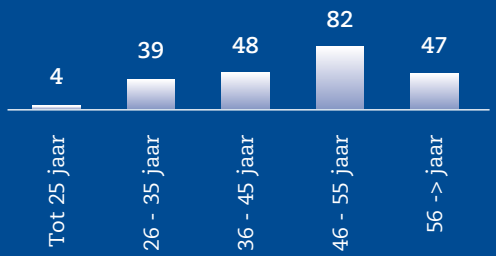

Totaal aantal vaste medewerkers		220
Gemiddelde leeftijd		46,5
Aantal man	130	59,1%
Aantal vrouw	90	40,9%

Totaal aantal tijdelijke medewerkers (per afdeling)

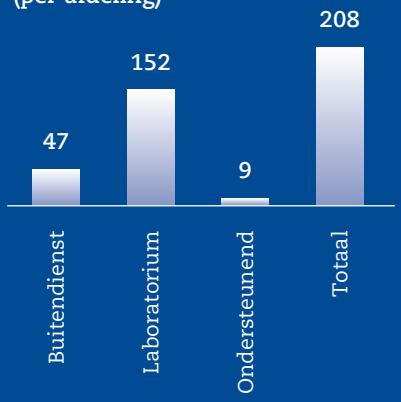

10. Financiën

RESULTAAT

Het bedrijfsresultaat 2012 bedraagt € 2.285.000 en is sterk verbeterd ten opzichte van 2011.
Het netto resultaat bedroeg over 2012 € 2.392.000. Belangrijkste redenen voor de verbetering ten opzichte van 2011 zijn de resultaten van het herstelplan van de dochteronderneming Ordeon BV, de eindafrekening van de pensioenoverdracht die in 2010 plaatsvond, vrijval van de vergoeding voor de overgangsregeling van de huidige pensioenregeling van BPL en de verkoopwinst van de aandelen Bureau Cicero. In 2012 is de omzet gedaald van € 27.196.000 in 2011 naar € 27.019.000
In 2011 was er sprake van een hoge omzet certificering aardappelen. In 2012 was deze beduidend lager. Deze omzetdeling is nagenoeg geheel gecompenseerd door hogere omzetten monsteronderzoek en oogstproducten van het Proefbedrijf. Bij het monsteronderzoek betreft de toename de extra heffing voor de pilot Erwinia en ook meeropbrengsten van nacontrole- en bruinrotonderzoek. Bij het proefbedrijf zijn het vooral de aardappel- en uienprijzen die het verschil maken.
De exploitatiekosten zijn lager dan begroot. Dit betreft vooral de hiervoor genoemde pensioenaangelegenheden.
De personele bezetting is in 2012 afgenomen met 4 fte.

EIGEN VERMOGEN

Het eigen vermogen is gestegen van 43% naar 46% van het balanstotaal. De NAK streeft naar een solvabiliteit tussen 40% en 50%.

BEGROTING

De begroting van de NAK voor 2013 sluit met een positief resultaat na belasting en deelnemingen van € 670.000. Deze begroting houdt nog geen rekening met ontwikkelingen bij de deelnemingen. De tarieven worden in 2013 niet verhoogd. Wel zullen enkele tarieven worden aangepast aan nieuwe werkwijzen. Op 18 december 2012 heeft de minister van Economische Zaken de begroting goedgekeurd.

Balans per 31 december 2012 (x € 1.000)
(geconsolideerde cijfers van de NAK)

Activa	**2012**	**2011**
Vaste activa	10.005	10.129
Vlottende activa	12.720	8.438
	22.725	**18.567**

Passiva	**2012**	**2011**
Eigen vermogen	10.348	7.956
Voorzieningen	882	988
Langlopende schulden	4.975	3.875
Kortlopende schulden	6.520	5.748
	22.725	**18.567**

Winst- en verliesrekening (x € 1.000)	**jaarrekening 2012**	**Begroting 2012**	**Jaarrekening 2011**
Omzet keuringswerk	18.830	17.780	18.825
Omzet overige werkzaamheden	8.189	8.331	8.371
Totaal omzet	**27.019**	**26.111**	**27.196**
Personeelskosten	16.776	17.564	17.460
Overige kosten	7.958	8.266	9.022
Som der bedrijfskosten	24.734	25.830	26.482
Bedrijfsresultaat	**2.285**	**281**	**714**

Links: Kees Boons, bedrijfsleider Proef- en controlebedrijf.
Rechts: Ad Toussaint, Beleidszaken Zaaizaden.

Bestuur, vaste commissie, directie, beleidszaken, OM en OR

BESTUUR

P.L.B.A. van Geel, voorzitter
U.O. Hiddema, vice voorzitter
S. Monster
W.A. Blijdorp
J.J.M. van de Heijden
B.J. van Dinter
N. Louwaars
J.J. van Hoogen
C.J.M. van Arendonk
E. Casteleijn, secretaris

OPERATIONEEL MANAGEMENT (OM)

A. Stolte, manager operations
L. Gerner, manager klantenservice
J.W. Haak, coördinator buitendienst
M. Kooman, manager laboratorium
M.A.M. Puylaert, accountmanager

VASTE COMMISSIES

Pootaardappelen
A.J. Haverkort, voorzitter
F.J.A. Janssen, adviseur
W. in 't Anker
L.L.A.M. Geurts
J.C. Hoogland
P.L. Oldenkamp
E. Casteleijn, secretaris

Zaaizaden
A.J. Haverkort, voorzitter
T.E. Wouda, vice voorzitter
J.A. Bos
J.J. Penning
W. Geluk
H.J. ten Cate
D. de Heer
E. Casteleijn, secretaris

DIRECTIE

E. Casteleijn, directeur
A. Kroon, directiesecretaris

BELEIDSZAKEN

H. van de Haar, pootaardappelen
A.T. Toussaint, zaaizaden

ONDERNEMINGSRAAD (OR)

J.E. Hommes, voorzitter
A. Haagmans
A. Jansen
A. van der Weijden
G. de Boer
M. Schutte
P. Ramdin
T. Hamelink
E. van Woerkom, secretaris
W. Vis, ambtelijk secretaris

Contactgegevens
Randweg 14
Postbus 1115
8300 BC Emmeloord
Tel.: +31 (0)527 63 54 00
Fax: +31 (0)527 63 54 11
E-mail: nak@nak.nl

Klantenservice
0900-0625

Blijf op de hoogte!
Volg ons @nakemmeloord

www.nak.nl